

TRONDHEIM KOMMUNE

Oppvekst og utdanning

Trondheimsbarnehagene

Prosjekt Barnehageloven §§ 19 a og g

Kristin Dypvik m.fl.

2018

Trondheimsbarnehagene skal bidra til en trygg og inkluderende barndom for alle barn.

Innhold

1	Bakgrunn	8
2	Prosjektet	10
3	Presentasjon av resultater.....	13
3.1	Hva bør ivaretas innenfor det allmennpedagogiske tilbudet i Trondheimsbarnehagen.....	13
3.1.1	Innspill fra private og kommunale barnehager	13
3.1.2	Innspill fra et psykologisk perspektiv	14
3.1.3	Innspill fra professor i spesialpedagogikk fra Dronning Mauds minne DMMH	15
3.1.4	Innspill fra Barnevern	17
3.1.5	Innspill fra fysioterapeut og ergoterapeut	18
3.1.6	Innspill fra Lege	19
3.1.7	Innspill fra Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT)	20
3.1.8	Innspill fra Politiet	21
3.1.9	Oppsummering av resultater i forhold til det allmennpedagogiske tilbudet	23
3.2	Grenseoppgang: vurdering av spesialpedagogisk hjelp, fysisk tilrettelegging og allmennpedagogisk tilbud i sakkyndig vurdering.....	24
3.2.1	Oppsummering av resultater etter analyse av sakkyndig vurdering	26
4	Kunnskapsbygging og drøfting.....	28
5	Avslutning.....	37
	Vedlegg 1 Prosjektplan for mandat ihht Barnehagelovens §19 a og g	38
	Vedlegg 2 Mandat § 19a	41
	Vedlegg 3 Mandat § 19g	43
	Vedlegg 4 Kvalitetsvurdering v/Øyvind Kvello	45
	Vedlegg 5 Innspill fra kommunale og private barnehager	50
	Vedlegg 6 Innspill fra psykolog.....	51
	Vedlegg 7 Innspill fra professor i spesialpedagogikk	52
	Vedlegg 8 Innspill fra barnevernet	54
	Vedlegg 9 Innspill fra fysioterapeut.....	55
	Vedlegg 10 Innspill fra lege	56
	Vedlegg 11 Innspill fra Politiet	57
	Vedlegg 12 Innspill fra Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT).....	59
	Vedlegg 13 Innspill fra ergoterapeut	60
	Vedlegg 14 Innspill fra rektor	61
	Vedlegg 15 Kompetanse-pool	62
	Vedlegg 16 Analyseskjema.....	64

Forord

Prosjektet “Barnehagelovens §§ 19 a og g” bygger på vedtaket i Formannskapet 27. juni sak [PS 0171/17](#) med særlig vekt på grenseoppgang mellom spesialpedagogisk hjelp, tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne og det allmennpedagogiske tilbudet.

Dette prosjektet skal beskrive kvalitet og kompetanse i det allmennpedagogiske tilbudet i barnehagen, og grenseoppgang etter endringer i barnehageloven §§ 19 a og g.

Prosjektet er gjennomført i samarbeid med en bred profesjonsgruppe bestående av lege, psykolog, politi, barnevernsfaglig, pp-rådgivere og førskolelærere, mfl for å gi et godt tverrfaglig utgangspunkt for vurdering, analyse og anbefalinger. Utgangspunkt for vurdering har vært barnehagenes beskrivelse av den allmennpedagogiske praksisen, profesjonsgruppens beskrivelse av hva de forventer skal ivaretas innenfor det allmennpedagogiske og analyse av et utvalg sakkyndige vurderinger. Alle kommunale og private barnehager har vært invitert inn i prosessen.

Mål

Rådmannen utarbeider denne rapporten med kjennskap til stort sprik i kvalitet på tilbudet internt og på tvers av barnehagene. For å kunne utvikle kvaliteten på barnehagetilbudet trengs et faglig grunnlag og kunnskap om trondheimsbarnehagenes praksis og kompetanse.

Rådmannens mål er at de fleste barn skal få sine behov dekket innenfor det ordinære tilbudet og at det allmenne pedagogiske tilbudet i alle barnehagene skal ha tilnærmet like høy kvalitet.

Trondheimsbarnehagene skal være en sterk støtte og beskyttende faktor i barns liv og gi en trygg base som inkluderer alle barn og stimulerer til god psykisk og fysisk utvikling.

Sammendrag

Trondheim har 100 % barnehagedekning og 98 % av de yngste barna går i barnehage. Tilfanget av barn spiller et bredt spekter av utvikling og behov, noe som forutsetter bred faglig kompetanse. Stadig flere barn starter før de har fylt ett år. Barnehagepersonalet er, i tillegg til foreldre, de aller viktigste omsorgsgiverne og støttespillerne når det gjelder barnets oppvekst og utvikling.

Barnehagenes ansatte består i stor grad av førskolelærere og pedagoger, i tillegg til fagarbeidere og assistenter. Definerings av det allmennpedagogiske, normalitetsbegrepet og inkludering bør derfor ses i sammenheng med den fagkompetansen som ligger i tilbudet.

Oppsummering av resultatene fra prosjektet “barnehageloven §§ 19 a og g” kan deles i to hovedtrekk:

1. Det fremkommer en bred enighet om hva det allmennpedagogiske tilbudet bør inneholde, hva som oppfattes som tilrettelegging for nedsatt funksjonsevne og spesialpedagogisk hjelp.
2. Pedagogisk Psykologisk Tjeneste (PPT) er en viktig aktør og bidragsyter for den pedagogiske praksis i barnehagen.

Allmennpedagogiske tilbudet

Barnehagene skal fylle de krav og forventinger som beskrives i rammeplanen i tillegg fremheves følgende kompetanse innenfor det allmennpedagogiske tilbudet:

- Veiledning til fagarbeidere og assistenter
- Trygghetssirkelen

- Relasjon
- Språkstimulering
- Barns utvikling
- Fysisk tilrettelegging
- Juridisk kompetanse (meldeplikt)
- Læringsmiljø
- Observasjonskompetanse

Barnehagene beskriver mangel på egen kompetanse i forhold til veiledning og at dette er en utfordring i forhold til videre veiledning til fagarbeidere og assistenter. Kompetanse og veiledning til fagarbeidere og assistenter har stor betydning for kvaliteten på det totale tilbudet.

PPT sin kompetanse ønskes inn i barnehagen i form av veiledning og systemarbeid.

Grenseoppgang

Vurdering og drøfting av 10 case viser en tendens til at barn med omfattende og vedvarende behov i stor grad får sine rettigheter ivaretatt i sakkyndig vurdering.

Den sakkyndige vurderingen kan tolkes forskjellig ut fra kompetansen til de som leser vurderingen. Hvordan PPT følger opp og veileder barnehagepersonalet i forhold til råd og tiltak i sakkyndige vurderinger vil derfor være avgjørende for å sikre kvaliteten og praksisen på den spesialpedagogiske hjelpen.

Når det gjelder sakkyndige vurderinger som er skrevet i forhold til barn med feks hørsel, syn, språk, emosjonelle vansker og sosiale utfordringer skiller vurderingene i liten grad mellom spesialpedagogisk hjelp jfr bhgl § 19 a, allmennpedagogiske tiltak og tilrettelegging ift bhgl § 19g. Organisering av tilbudet er i liten grad beskrevet og det er lite vekt på systemrettede tiltak.

Det vises til flere eksempel hvor kompetanse og tiltak som forventes dekket innenfor det allmennpedagogiske tilbudet i sakkyndig vurdering defineres som spesialpedagogisk hjelp. Eksempel på dette er COS-veiledning, språkveiledning, trygge voksne, og systemtiltak som organisering i små grupper.

Videre arbeid og anbefalinger

Grunnleggende kompetanse til alle ansatte

- Viktig at **alle ansatte**, pedagoger, fagarbeidere og assistenter innehar en viss faglig grunnkompetanse i forhold til observasjon, tilknytning, normalutvikling, noe kunnskap i forhold til barn i risiko og juridisk forståelse av hva som ligger i terminologien "personlig ansvar" knyttet til meldeplikt.

Sikrer tilstrekkelig veiledning til assistenter og fagarbeidere i barnehagene.

- Pedagogenes kompetanse og utøvelse av veiledning til fagarbeidere og assistenter vil være avgjørende for å sikre kvaliteten på det allmennpedagogiske tilbudet, faglig utvikling av tilbudet og muligheten for å nytte egne faglige og personlige ressurser.

Foreldresamarbeid og læringsmiljø

Barnehagene må ha:

- Kompetanse på foreldresamarbeid og veiledning til foreldre.
- Kompetanse i forhold til arbeid med læringsmiljø og inkludering

Tilbud om tiltak til kompetanseheving og felles opplæring som ønskes:

- Fagdager og forelesning i forhold til observasjon, tilknytning, utvikling og andre aktuelle tema.
- **“Flerfaglig blikk”** (et program som tilbys alle barnehager og er et bidrag til kompetanseheving.)

Sikre kvaliteten på sakkyndige vurderinger og hvordan disse følges opp i praksis.

- Øke systemrettet innsats og veiledning fra PPT og andre profesjoner til barnehagen.
- Prosjekt for PPT for å sikre kvaliteten på sakkyndige vurderinger og standard for veiledning og oppfølging. Forslag til prosjekt ligger som vedlegg 15.

Prøve ut alternative modeller og tiltak for å ivareta barn med spesielle behov innenfor det ordinære tilbudet. Her er det søkt forskningsrådet om utprøving av tiltak i form av en “Kompetanse pool” Søknaden ligger som vedlegg 15 Bakgrunn.

1 Bakgrunn

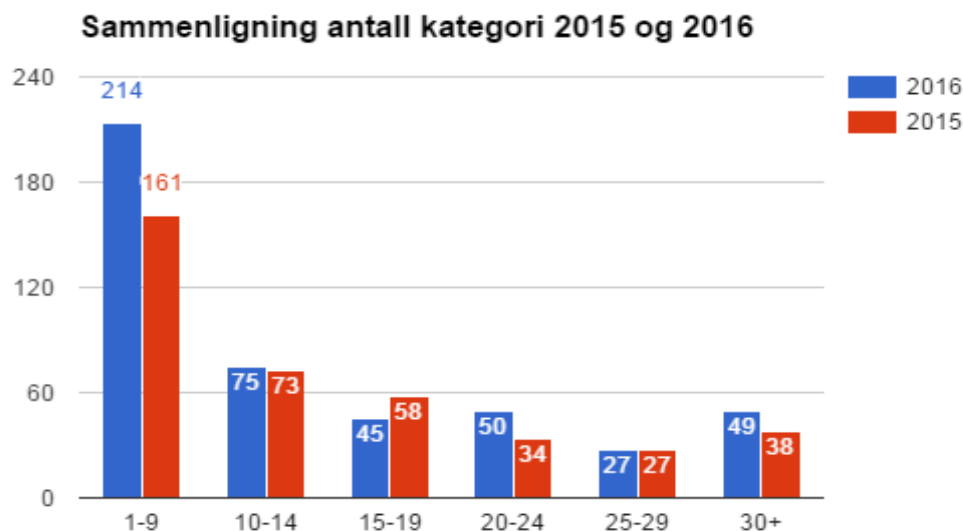

Fig 1

Trondheim kommune har hatt en høy og rask vekst av andelen barn som mottar spesialpedagogisk hjelp. Det største veksten har vært i vedtakene med få timer altså 1-9 timer.

Frem til 2011 fikk kommunene et øremerket tilskudd for å tilrettelegge for barn med funksjonsnedsettelse i barnehagen (St meld 21). Dette tilskuddet kom i tillegg til retten til spesialpedagogisk hjelp i opplæringsloven. I 2011 ble barnehagesektoren rammefinansiert, og det øremerkede tilskuddet overført til kommunene. Mye kan tyde på at barn som tidligere fikk ekstra ressurser gjennom de statlige øremerkede midlene, i dag i større grad får tilbud om spesialpedagogisk hjelp. At det er en klart større andel barn med mild funksjonsnedsettelse som mottar spesialpedagogisk hjelp i 2016, støtter dette.

I 2016 ble bestemmelsene om spesialpedagogisk hjelp i barnehagen endret og flyttet fra opplæringsloven til barnehageloven. Etter lovendringen skal det i vurderingen av barnets behov for spesialpedagogisk hjelp tas hensyn til barnets miljø og den konteksten barnet er i. Grunnen til dette er at årsakene til barnets utfordringer og løsningen på dem vanligvis finnes i barnets omgivelser. Barn som mottar spesialpedagogisk hjelp i barnehagen, skal inkluderes.

Fra 1. august 2016 ble barnehagelovens § 19 g "Barn med nedsatt funksjonsevne" innført. Denne paragrafen gir barn med nedsatt funksjonsevne rett til enkeltvedtak som skal beskrive hvordan barnehagen skal ivareta barnet og gi et tilbud som barnet kan nyttiggjøre seg.

Ny rammeplan for barnehagen som trådte i kraft 1. august 2017 vektlegger at barnehagen skal tilpasse det allmennpedagogiske tilbudet etter barns behov og forutsetninger også når noen barn har behov for ekstra støtte i kortere eller lengre perioder. I lys av dette vurderes det at noen av de minst omfattende vedtakene jfr barnehagelovens § 19 a i Trondheim kommune muligens kunne vært ivaretatt innenfor det ordinære barnehagetilbudet. Rådmannen vil arbeide med å synliggjøre noen grenseoppganger for hvilke type behov som kan ivaretas innenfor det allmennpedagogiske barnehagetilbudet i barnehagen.

Med bakgrunn i store økningen av barn med behov for spesialpedagogisk hjelp i trondheimsbarnehagene de siste tre årene, bringer det frem flere spørsmål rundt kvaliteten på

barnehagenes tilbud og mulighet for inkludering. Hvordan kan praksis i barnehagene ses i forhold til føringene som er gitt i ny rammeplan for barnehagen, kap 7 “Barnehagen som pedagogisk virksomhet”, spesielt avsnitt som omhandler tilrettelegging av det allmennpedagogiske tilbudet for barn med ekstra støtte. Og hvordan påvirkes praksis av endringene i barnehagelovens §§ 19 a og g.

For å tilstrebe en felles faglig forståelse av Trondheimsbarnehagenes ståsted er alle private og kommunale barnehager invitert inn i dette prosjektet for drøfting av hva som kan forventes av kompetanse innenfor det allmennpedagogiske tilbudet og grenseoppgangen i forhold til hva som utløser rettigheter knyttet til spesialpedagogisk hjelp jfr bhgl § 19 a og behov for tilrettelegging knyttet til barn med nedsatt funksjonsevne jfr bhgl § 19 g.

2 Prosjektet

Gjennomføring av prosjektet har skjedd i perioden 11.09.17- 01.03.18. Prosjektplan (Vedlegg 1), aktiviteter, navn på deltakere og mandat for oppdraget følger som vedlegg.

Prosjektleder, rådmannens fagstab: Kristin Dypvik

Fagenheten: Cilje Hinsverk

Profesjonsgruppen har bestått av 22 personer:

- Kommuneoverlege, Betty Pettersen
- Psykolog, Guri D. Stokland
- Fysioterapeut, Anita Eidem
- Ergoterapeut, Line Brandt
- Barnevernspedagog, Karina Evjen
- Spesialpedagog, Renate Gåsvik
- Politi, Nina Kristin Flo Mørkved
- Rektor, Rigmor Furu
- Professor i spesialpedagogikk, Berit Groven
- Kommunale barnehager: Anne Buhaug; Øyvind Svendsen; Anne Håland;
- Private barnehager: Torstein Johannesen (styrer), Anita Gaustad (eier og styrer), Solfrid Westly (spes ped koordinator), Randi Viken Faanes, Trude S. Nordgaard (styrer)
- PPT: Kjersti W Finne, Grete Brobakk og Wibeke Johansen (avdelingsleder)
- Fagenheten, Anne Trine Hagfors
- Utdanningsforbundet, Berit Lian

Metodebeskrivelse

Det ble satt sammen en bred profesjonsgruppe for å gi et tverrfaglig grunnlag til vurdering, analyse og videre anbefalinger. Alle kommunale og private barnehager i Trondheim ble inkludert i refleksjon og tilbakemelding på profesjonsgruppens innspill til det allmennpedagogiske tilbudet.

Oppdraget er delt i to hovedområder:

1. Allmennpedagogiske tilbudet:

Deltakerne i profesjonsgruppen har utarbeidet en uttalelse om hva de, ut fra sin profesjon, forventer av kompetanse og hva som bør ivaretas innenfor det allmennpedagogiske tilbudet i barnehagen. Hver deltaker har utarbeidet en "one page" som de har hatt ansvar for å validere i eget faglig nettverk slik at notatet kan brukes som en omforent uttalelse fra deres profesjon. Det er arrangert møte med alle de kommunale og private barnehagene. Disse har deltatt i prosess med drøfting av innspillene og utarbeiding av et refleksjonsnotat om hva som kan ivaretas innenfor det allmennpedagogiske tilbudet i barnehagen. I tillegg har barnehagene valgt en verdi som de mener profesjonenes kompetanseforslag ivaretar innenfor barnehagens rammer.

2. Grenseoppgang mellom bhgl §§ 19 a og g, Caseoppgave

Deltakerne i profesjonsgruppen har vurdert sakkyndige vurderinger med utgangspunkt i 10 case og markert tiltak som de vurderer bør ivaretas innen det allmennpedagogiske tilbudet, spesialpedagogisk hjelp og tilrettelegging for nedsatt funksjonsevne. (Analyseskjema vedlegg 16).

Gjennomgang av resultater har foregått i rådmannens fagstab, ledernettsverk for barnehagene, enhetsleder/avdelingsleder nettverk for PPT og i samarbeid med utdanningsforbundet gjennom refleksjon og tilbakemelding.

Utgangspunkt for arbeidet gjelder endringen i barnehageloven med vekt på §§ 19 a og g:

§ 19 a. Rett til spesialpedagogisk hjelp

Barn under opplæringspliktig alder har rett til spesialpedagogisk hjelp dersom de har særlige behov for det. Dette gjelder uavhengig av om de går i barnehage.

Formålet med spesialpedagogisk hjelp er å gi barn tidlig hjelp og støtte i utvikling og læring av for eksempel språklige og sosiale ferdigheter.

Spesialpedagogisk hjelp kan gis til barnet individuelt eller i gruppe. Hjelpen skal omfatte tilbud om foreldrerådgivning.

Kommunen skal oppfylle retten til spesialpedagogisk hjelp for barn bosatt i kommunen.

§ 19 g. Barn med nedsatt funksjonsevne

Kommunen skal sikre at barn med nedsatt funksjonsevne får et egnet individuelt tilrettelagt barnehagetilbud. Plikten til tilrettelegging omfatter ikke tiltak som innebærer en uforholdsmessig byrde for kommunen. Ved vurderingen av om tilretteleggingen innebærer en uforholdsmessig byrde, skal det særlig legges vekt på tilretteleggingens effekt for å nedbygge funksjonshemmende barrierer, de nødvendige kostnadene ved tilretteleggingen og virksomhetens ressurser.

Kommunen fatter vedtak om tilrettelegging av barnehagetilbudet til barn med nedsatt funksjonsevne.

Pedagogisk Psykologisk Tjeneste (PPT)

PP-tjenestens mandat er hjemlet i Lov om barnehager (barnehageloven) og Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringsloven)

PP-tjenestens oppdrag er todelt, gjerne omtalt som tjenestens individ- og systemrettede arbeid

- PP-tjenesten er sakkyndig instans etter barnehage- og opplæringsloven. Oftest omhandler sakkyndighetsarbeidet sakkyndig vurdering om behov for spesialpedagogisk hjelp (barnehage) eller spesialundervisning (skole). Tjenesten er også sakkyndig i forhold til fremskutt/utsatt skolestart, fritak for opplæringsplikten, rettigheter knyttet til ASK (Alternativ, supplerende kommunikasjon), tegnspråk- og punktskriftoplæring m.m
- Tjenesten skal hjelpe barnehage og skole i arbeidet med kompetanse- og organisasjonsutvikling, for å tilrettelegge barnehage- og skoletilbudet for barn/elever med særlige behov

Arbeidet er sammenfattet og skal svare ut to mandat ihht 1) Tilpasning til barnehageloven § 19 a og 2) Tilpasning til barnehagelovens §19 g.

Mandat 1

19 a Prosjektet skal bidra til: Tydelig grenseoppgang mellom det allmennpedagogiske tilbud i barnehagen og spesialpedagogisk hjelp.

Beskrive hvilken grunnleggende pedagogisk kompetanse, som forventes innen et ordinært tilbud i barnehagene i Trondheim.

- Dette kan innbefatte, metoder, opplæringsprogram, tiltak og spesialkompetanse. Fagkompetanse i forhold til språk, atferd-, emosjonelle- og sosiale ferdigheter. Arbeid med læringsmiljø, foreldresamarbeid, foreldreveiledning og mobbing. Utviklingsarbeid og mål for den enkelte enhet. Implementering: prosessarbeid og veiledning av egne ansatte.
- Drøfte normalitetsbegrepet, behovet for kompetanse for å kunne ivareta det allmennpedagogiske og evt behov for systemrettet arbeid fra BFT må med som en del av oppdraget

Beskrive hva som bør defineres innenfor spesialpedagogisk hjelp.

- Dette kan innbefatte kompetanseheving, metoder, kurs og bistand, som ikke kan forventes å bli ivaretatt innen det ordinære tilbudet.

Mandat 2:

19 g Prosjektet skal bidra til:

- Tydelig beskrivelse og grenseoppganger i forhold til hvilke vansker og funksjonsnedsettelse som utløser vedtak etter barnehagelovens § 19 g.
 - Dette kan innbefatte en beskrivelse av kompetanse som bør inngår i barnehagens allmennpedagogiske tilbud av bistand og ivaretagelse. Vurdering av kurs og kompetanseheving som kan forventes som tillegg til det allmennpedagogiske tilbudet ut fra funksjonsnedsettelse og funksjonstap hos barn.

3 Presentasjon av resultater

Her presenteres utdrag fra de kommunale og private barnehagenes beskrivelse av hva de mener bør ivaretas innenfor det allmennpedagogiske tilbudet. I tillegg presenteres et utdrag fra profesjonsgruppens "one pages", om hva de forventer skal ivaretas innenfor det allmennpedagogiske tilbudet og barnehagenes refleksjon over disse innspillene.

Barnehagene ble bedt om å knytte en verdi de mener profesjonsgruppens utspill ivaretar innenfor eget rammeverk, disse blir også presentert her. Alle innspill fra profesjonsgruppa legges ved som vedlegg.

3.1 Hva bør ivaretas innenfor det allmennpedagogiske tilbudet i Trondheimsbarnehagen

Her følger et utvalg av innspill fra profesjonsgruppen, noen verdivalg og refleksjoner fra private og kommunale barnehager på uttalelsene:

3.1.1 Innspill fra private og kommunale barnehager

Vedlegg 5

Vi må ha kompetanse til å **se, forstå og å handle**

Forslag:

- Styrke på Flerfaglig blick
- Faglig nettverk
- Veiledning av personalet/foresatte

Barnehagen sin allmennpedagogiske praksis kan også hentes ut fra Rammeplan. Det rammeplanen krever av de ansatte er så komplekst at det i utgangspunktet bare er pedagogene som er utdannet for å løse det. At pedagogene skal veilede ufaglærte ansatte til å løse det hele og fulle oppdraget som ligger i dette prosjektet vil føre til mer tid bort fra barna.

Grunnleggende ferdigheter:

- Språk og sosial kompetanse innenfor normal spekteret
- Kunnskap om utvikling av grunnleggende sosial kompetanse,
- Leikeferdigheter og kunnskap om hvordan denne utvikles.
- Klokskap rundt symptomer på bakenforliggende årsaker.
- Observasjonskompetanse.
- Hente ut barnets stemme

De voksne:

- Holdninger og verdier bør være samkjørt i forventning og praksis.
- Voksne med god kjennskap til barnet.

Tett og godt foreldresamarbeid - personal som kobler foreldre tidlig på.

Læringsmiljøet:

- God relasjon mellom barna
- Gode relasjoner mellom barn og voksne
- Stimulerende fysisk miljø i forhold til det enkelte barnet/ barnegruppen

"Gode team - viktig å bygge gode team som skaper en god hverdag rundt alle barna"

- Sensitive voksne
- Kompletterende team
- Gode samspillsferdigheter, godt samarbeidsklima

"En godt tilrettelagt hverdag for de barna som trenger ekstra oppfølging"

- Organisering
- Systemet rundt barnet endres til barnets beste
- "Samarbeidet mellom det allmennpedagogiske arbeidet og det spesialpedagogiske arbeidet er avgjørende for å få god kvalitet i hverdagen for barna"
- Inkludering, deltakelse (barnet)
- Informasjon og veiledning til alle ansatte
- Overførbare metoder; det som er bra for barn med spesielle behov er ofte bra for alle barn feks ASK

3.1.2 Innspill fra et psykologisk perspektiv

Vedlegg 6

Kompetanse som bør inngå i barnehagens allmennpedagogiske tilbud Fra psykologgruppen

- God forståelse og kunnskap om trygghetssirkelen er en viktig del av et godt allmennpedagogisk tilbud i barnehagen. Det danner grunnlaget for trygghet og tilknytning i barnehagen, styrker forståelse- og regulering av følelser, og bidrar i den sosial utviklingen hos barna.
- **Trygghet/tilknytning** er grunnpilaren for at ungene skal ha det bra og ha god utvikling i barnehagen. Det er viktig at alle ansatte i barnehagen, både pedagoger og assistenter, har god kjennskap til trygghetssirkelen, og hvordan man kan forstå barnas følelser og behov. Foreldremøter med dette som tema vurderes også som hensiktsmessig. En god bok som utgangspunkt er "Se barnet innenfra" av Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad. Dette er ei bok som også passer for vikarer å lese som en intro til arbeid i barnehagen. Det er viktig at kunnskapen internaliseres hos de ansatte gjennom lesegrupper, drøftinger av sirkelen ut fra eksempler fra egen hverdag i barnehagen, bruk av film etc., og at dette er et tema som jevnlig arbeides med. Dette vil øke forståelsen for barnas behov og hvordan møte disse, og styrke oppmerksomheten på barnas særlige behov for følelsesregulering. Gjennom å lære om villedende signaler blir det lettere å lese bak atferd og møte på underliggende følelser og slik både gjøre barna tryggere og minske atferdsvansker. Det vil også styrke tryggheten å kunne dele opp i små grupper, skjerme lek, ha faste rutiner og forutsigbarhet for hele barnegruppa. Spesielt ved oppstart i barnehagen bør tilknytningsperspektivet stå sterkt i planlegging og tilvenning med tilstrekkelig tid og skjerming. Det kan også være hensiktsmessig med en jevnlig gjennomgang av hele barnegruppa internt på avdelinga ifht hvor nært den enkelte voksne føler at den står hvert enkelt barn. Man kan slik kartlegge om alle ungene har en voksen som bryr seg litt ekstra, og sikre at alle har en trygg relasjon til en voksen som oppriktig bryr seg.
- **Følelser** lærer ungene om bl.a. gjennom at de voksne hjelper å sette ord på og bekrefte følelsene de har som beskrevet gjennom trygghetssirkelen. Det bør også være eksplisitt tema i samlinger og små grupper. Her finnes gode hjelpemidler som f.eks eget sett av Psykologisk førstehjelp av Solfrid Raknes, tilpasset barnehagealder, "Grønne tanker, glade barn", i tillegg til illustrasjoner, og filmer. Dette lærer barna om følelser ut fra historier og psykoedukasjon, samtidig som det relateres til konkrete episoder i hverdagen. Dette kan hjelpe barn å forstå og regulere egne følelser bedre, som f.eks. sinne, redsel og tristhet.

Psykologisk førstehjelp er også en metode som passer godt for å sette tidlig fokus på problemløsningsferdigheter hos barn.

- **Sosial kompetanse** vil også økes gjennom systematisk jobbing med følelser og problemløsningsferdigheter, og hvordan forstå egne og andres følelser og regulere disse. Det er videre viktig at de barnehageansatte er tett på i lek, også i utelek, og at lek også er et viktig tema i interne drøftinger. Behovene oppe på sirkelen trenger også å bli møtt når barna er i lek, og gjennom å være tett på får de voksne mer innblikk i barnas lek og kan veilede ved behov, både i forhold til å styrke prososial atferd, men også oppdage og stoppe utestenging og mobbing. Det vil hjelpe barna som strever i lek å få en voksen som setter ord på det som skjer, både eget og andres initiativ og finne muligheter i leken. Faste små lekegrupper vil hjelpe å inkludere også de barna som strever både med den sosiale forståelsen, utrygghet og utagering, og utvikle vennskap og gode måter å være i samspill på for alle ungene. Det er viktig at det er fokus ikke bare på enkeltbarnet som strever, men på hele systemet på avdelinga, og danne en forutsigbar og trygg atmosfære (holding environment) i barnehagen.

Barnehagenes refleksjon:

Det er ikke vanskelig for oss å bekrefte at de tre hovedtemaene er grunnleggende og viktige for personalet i barnehagen å ha kunnskap om.

Vi støtter også presiseringen om at det er viktig at hele personalet har den samme kunnskapen for å kunne være konstruktive aktører i det pedagogiske arbeidet og for å kunne gi tilpasset utviklingsstøtte for hvert enkelt barn. Vi kan få gjort mye hvis vi hever oss faglig og sammen får en økt bevissthet om vår rolle som utviklingsstøttende voksne for barn. "Vi er hverandres forutsetninger"

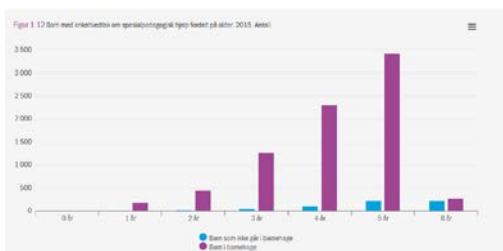
Barnet i fellesskapet - fokus på systemet, ikke bare enkeltbarnet som strever. Alle barn må være inkludert i fellesskapet, trives og delta aktivt i lek og aktivitet - vi må favne alle!

3.1.3 Innspill fra professor i spesialpedagogikk fra Dronning Mauds minne DMMH

Vedlegg 7

Bakteppe

1. Å se opplæringssektoren under ett, her barnehage og grunnskole – altså en tilnærmet lik profil for henholdsvis barnehage og grunnskole, dvs. flest enkeltvedtak ved overganger (Udir.)
2. Hvordan er profilene for Trondheim kommune relatert til aldersfordeling?
3. Hva kan satsing på tidlig innsats forstås/fortolkes ut fra profilene i Trondheim kommune?

4. Kompetanse – tilgjengelig kompetanse, bruk av eksisterende kompetanse og vurdering av kompetansebehov. Dette aktualiserer også styrers og pedagogiske leders rolle. Det representerer et tankekors at barn som opplever vansker i utvikling, lek og læring, gjerne er mest sammen med ansatte uten pedagogisk, spesialpedagogisk kompetanse eller

tilsvarende (jf. personalgruppe med tverrfaglig sammensetning). Aktualiserer behov for *veiledning*, både systematisk og usystematisk. Omfatter også PPTs systemiske arbeid i barnehagen, samt veiledning fra andre aktuelle fagpersoner og instanser.

Barnehagelærerutdanninga har relativt lite innslag av undervisning om spesialpedagogiske tema. Barnehagelærere/førskolelærere har en svært viktig innsikt relatert til det allmennpedagogiske tilbudet i barnehagen, men spinkel (i utgangspunktet) relatert til det spesialpedagogiske arbeidsfeltet.

5. Spesialpedagogisk kompetanse i barnehage – slik at den spesialpedagogiske kompetansen kan supplere og videreutvikle den allmennpedagogiske. Det reiser igjen en diskusjon om hvorvidt ordninger med f.eks. ambulerende spesialpedagoger kan ivareta en slik funksjon., selvfølgelig noe avhengig av tilsettingsvilkår.

Betydningen av styrking av kompetanse i spesialpedagogikk

1. Betydning av tilrettelegging av forebyggende tiltak – på alle nivå. Konkretisering av hva tidlig innsats i de respektive avdelingene/basene og barnehagene er eller kan være, vil få betydning for felles satsing på systemnivå og relatert til enkeltbarn eller grupper av barn.
2. Med utgangspunkt i to eksempler fra grunnskolen – vel 10 år tilbake i tid.

Kommune a) reduksjon fra vel 7 % av elevene det var fattet enkeltvedtak om spesialundervisning for til under 2 % - gjennomført i samråd med foreldre. Skolen etablerte ulike varianter av styrking av det allmennpedagogiske tilbudet/tilpassa opplæring – grupper med tidsbegrensning, to-/flerlærerstystem osv. En klar forutsetning for omlegginga: at ressurstilgangen var stabil, evt. økende.

Kommune b) reduksjon av antall enkeltvedtak – men uten at det ble satset særskilt for å styrke det allmennpedagogiske tilbudet. Min konklusjon: Elever kunne bli dobbelt tapere – de tapte rett til spesialundervisning uten å vinne ei opplæring som var bedre tilpassa innen det allmennpedagogiske tilbudet.

Effekt

På sitt beste – at barnehagens allmennpedagogiske tilbud innebærer at noen barn ikke har behov for spesialpedagogisk hjelp.

Barnehagenes refleksjon

- Alle i gruppa støtter at spesialpedagogisk kompetanse trengs i barnehagen og skal videreutvikle og supplere den allmennpedagogiske.
- Ordningen med ambulerende spesialpedagoger er interessant, men må videre utredes og grundig vurderes. Litt uenighet her, men alle er nysgjerrig etter å vite mer om dette.
- Uenighet i gruppa hvorvidt det bør ansettes fast spesialpedagog i alle barnehager i tillegg til grunnbemanning også i de tilfellene hvor barnehagen i en periode ikke har barn med rett til ekstra støtte. Her kunne det også vært interessant å se på andre løsninger/yrkesroller vi kunne ha stor nytte av: kokk/kjøkkenpersonale, musikkterapeut, kunstnerisk kompetanse, ecc.
- Siste punkt: Effekt:
Denne er vanskelig! Gruppa mener at alle barn som har rett til ekstra støtte skal få det uansett hvor gode barnehagene er til å gjennomføre våre allmennpedagogiske oppgaver.

3.1.4 Innspill fra Barnevern

Vedlegg 8

Hva bør være innenfor det allmennpedagogiske tilbudet i barnehagene (beskriv ut fra et barnevernfaglig perspektiv):

- Oppdatert grunnkompetanse knyttet til barns generelle og særskilte behov og normalvariasjon innenfor ulike utviklingsområder, traumebevisst omsorg, kunnskap om relasjonsutvikling/tilknytning, samt kunnskap om systemene og mulighetene rundt familier og barn.
- Mål: mangfoldig samfunn vs. likhet - spørsmålet? Krevende å ha et system som tilpasser seg det enkelte barn, alternativet er å tilpasse barnet til systemet (dilemma).
- En vurdering av disponering av tiden til de ansatte i barnehagene - erfarer at de med mest kompetanse er minst sammen med barna - i hvilken grad kommer kompetansen barna til gode? (Svært høye dokumentasjonskrav, oppfølging av enhetsavtale etc. spiser av tiden til de ansatte med mest kompetanse.)
- Lav terskel for å ta opp bekymringer med foreldre eller melde videre, samt sikre at det blir nødvendig dokumentert. Barn har ikke tid til å vente.
- Det forventes at barnehagene har en grunnkompetanse om barnevern, både når det gjelder praksis og lovverk. Trygghet knyttet til kontakt og samarbeid.
- Gangen i barnevernssak, bekymringsmelding, undersøkelse (3mnd.), hjelpetiltak (i utgangspunktet frivillig) og omsorgstiltak (frivillig eller tvang)
- Drøfting/bekymringsmelding på tidspunkt som gjør det mulig å bistå barnet med riktige tiltak - magesfølelsen stemmer - beskriv.
- Meld etter foreldre er informert så fremt det ikke omhandler vold og overgrep
- Samhandling og samarbeid om det enkelte barns behov mellom barnevern og barnehagene (og andre). En sikring av at barn ikke blir behandlet som "en stafettpinne" i at de forventes oppfulgt av andre etter feks. en bekymringsmelding.
- Barnehagen MÅ følge opp barnet og familien parallelt med oppfølging fra andre, også når bekymringsmelding er sendt.
- Barnehagen må vurdere hvordan virkning deres kompenserende rolle overfor barnet/familien har. Dekker kompenseringen over mangler i omsorgen som ytes av foreldrene? Hvilken virkning vil det da ha på sikt? Hvorvidt vil det ha konsekvenser for barnet å endre dagtilbud (eks. bytte av barnehage eller overgangen til skole) dersom barnehagen i stor grad kompenserer for mangler i foreldrenes omsorgsutøvelse.

Barnehagenes refleksjon

Verdi; Likeverdig tilbud

Hva synes vi er "gull"

Barnehagen må følge opp barnet og familien parallelt med oppfølging fra andre, også når bekymringsmelding er sendt. Dette kan være vanskelig for barnehagen om barnehagen ikke får info fra barnevernet. Barnehagen må ha kunnskap og kjennskap til tiltakene som virker. Barnehagen og barnevernet må samarbeid.

Er de med mest kompetanse i barnehagen mest sammen med barna? Er det riktig at ped.lederne skal ha så mange dokumentkrav? Kan bli mye fokus på dokumentasjon, eks meldeboka. Hva gjør vi når vi får enda flere pedagoger som skal ha 4 timer plantid. Bli kjent med de ulike personer som jobber hos barnevernet. Trygghet knyttet til trygghet og samarbeid. Nå har vi mange nye avdelingsledere og nye styrere. Ønske om at avdelingsledere også inviteres inn i fellesmøter. Kompensere, gjør vi dette og er det riktig når vi gjør det? Har det riktig virkning på sikt?

3.1.5 Innspill fra fysioterapeut og ergoterapeut

Vedlegg 9 og 13

Fysioterapeutenes synspunkt:

- Forståelse for grunnleggende teoretiske modeller om motorisk utvikling. Læring/utvikling av motoriske ferdigheter skjer i samspill mellom individet, omgivelsene og den motoriske oppgaven (Newell).
- Barn lærer av erfaring og problemløsning (prøving og feiling).
- Bevegelse uttrykkes gjennom den du er (personlighet, erfaringer..)
- Læringsperspektiv og helseperspektiv (går i hverandre).
- Barnehagen skal ha kunnskap om hvordan legge til rette for bevegelsesglede, mestring, utfoldelse, utforskning. Kunne noe om normalutvikling - normalvariasjon - avvikende utvikling ut i fra teorigrunnlag nevnt over.

Passivitet kan handle om mangel på trygghet i omgivelsene eller mangel på bevegelseserfaring. Et barn som erfarer nærpersoners vold/rus kan påvirke bevegelsesmønsteret (passiv/svært aktiv). Kan ikke trene bort høyt aktivitetsnivå!

Bevegelse er grunnleggende for utvikling/læring og er viktig med tanke på helse.

Rammeplan: Barnehagen skal være et trygt og utfordrende sted. Barnehagen skal være en arena for daglig fysisk aktivitet og skal fremme barnas bevegelsesglede og motoriske utvikling. Gjennom arbeid med fagområdet (kropp, bevegelse, mat og helse) skal barna få mulighet til å sanse, oppleve, lære, leke og skape med kroppen som utgangspunkt.

Hensiktsmessig hjelp der det trengs (rett hjelp til de barna som trenger det). Helsefremming vil bidra til å styrke hele barnegruppen og foreldrene.

På hvilken måte kan det ivaretas?

Flerfaglig blikk: fysioterapeut bidrar med systemobservasjon, fagdag til ansatte med innlegg om bevegelsesutvikling (dette innlegget kunne godt vært et tilbud ut over de barnehagene som deltar i FFB), evt opplæring/bruk av EYMSC (enkelt verktøy som kartlegger funksjon ift alder og som ivaretar erfaringsperspektivet).

Kunnskapsoverføring mellom faggrupper: Fysioterapitjenesten kan brukes mer med tanke på systemarbeid (ikke bare henvisning på enkeltbarn).

Refleksjon i ansattegruppen, sammen med foreldrene.

Ergoterapeutenes synspunkt:

Rådgivning og veiledning knyttet til barns mestring av ferdigheter i daglige aktiviteter som lek, læring, fritid og egenomsorg. Dette arbeidet kan gjerne knyttes til grupper av barns om strever med det samme.

Opplæring/veiledning i metoden skrive-dans, også gruppebasert.

Undervisning til barnehagepersonell om aktiviteter og tiltak som fremmer utvikling hos førskolebarn.

Erfaring viser at tidlig stimulering i praktiske/funksjonelle ferdigheter bidrar til mestring og selvstendighet. Ettersom lek er barn i barnehagens dominerende virksomhet så er det viktig at

barna får leke seg til nyttige ferdigheter med ros, oppmuntring og guiding, det å legge omgivelsene til rette for læring er derfor viktig.

Utenfor det allmennpedagogiske:

Individuell oppfølging av enkeltbarn etter henvisning. Det gjøres gjennom observasjon og kartlegging av barnets ferdigheter. Videre kan oppgaveorientert trening gjennom målrettet bruk av aktivitet som er meningsfull for det enkelte barnet. For at intervensjonen skal ha størst effekt, er det ofte nødvendig at tiltak utføres av barnehagens personale, etter anbefaling og/eller veiledning av ergoterapeut. På denne måten kan tiltak gjennomføres i naturlige situasjoner når barnet er tilgjengelig for det. Ved behov kan ergoterapeuten være med på å rådggi for tilrettelegging av omgivelsene, vurdere behov for og søke ut tekniske hjelpemidler fra NAV hjelpemiddelsentral.

Barnehagens refleksjon

Verdi ord : mestringsopplevelse og samarbeid

- Det som beskrives ligger innenfor det gruppen mener er innenfor det allmennpedagogiske tilbudet.
- Mer fokus på Kunnskap om normalvariasjon.

3.1.6 Innspill fra Lege

Vedlegg 10

Beskrivelse av hva som bør være innenfor det allmennpedagogiske tilbudet fra leges synspunkt:

Barnehage har flere funksjoner – både omsorg og pedagogikk. I et komplekst samspill mellom hjemmet/foreldre, ulike ansattegrupper og støttetjenester (basert på det gitte samfunnet som utgjør rammen rundt det hele ...) skal barnehagen bidra vesentlig til at barnet utvikler seg til "gangs menneske" Begrepet *livsmestring* liker jeg å tenke som en målsetting fremfor andre begreper og jeg tenker at *læringsmiljø* er det felles begrepet som brukes om alt det som skjer i barnehagen....

Utfordringen er at forutsetningen barna og de ansatte har er så forskjellig.

Det allmennpedagogiske tilbudet bør evne å

- ta i mot barnet uavhengig av hvilke spesielle behov barnet har
- samspille med barnet på dets premisser i dagliglivets aktiviteter
- observere barnet i forhold til fysisk, psykisk og sosial funksjon i dagliglivets aktiviteter
- utforme dagliglivets aktiviteter tilpasset barnets alder og modenhet
- kunne redegjøre for alternative forståelser av eventuell variasjon i funksjon og hvordan de kan kompenseres ved hjelp av de ansatte/barnehagen som helhet, på kort og lang sikt
- se seg selv som et helhetlig miljø/tilbud
- samspille med støttetjenester som måtte settes inn
- kunne skriftliggjøre sine observasjoner og anbefalinger

Barnehagens språk innsats bør være bred – ansatte bør ha godt norsk språk som grunnlag, dernest evt. morsmålstilpasset kompetanse. I tillegg må barnehagen lage en plan/målsetting for "språkdanningen" ... Health literacy må inn i tenkningen.

Barnehagens ledelse må kunne utforme barnehagen som et helsefremmende tiltak – som et overordnet samlet tilbud som gir et grunnleggende viktig bidrag til livsmestring

Opplevelse av trygghet og mestring i forhold til andre barn og voksne er grunnleggende viktig. Språk danner bakgrunn for de fleste utviklingsmuligheter barnet skal ha/få.

Hva tenker du effekten vil være

Bedre health literacy utvikling. Bedre livsmestring på kort og lang sikt.

På hvilken måte kan dette ivaretas

Flere ansattegrupper – ikke bare innenfor pedagogikk. God og kontinuerlig refleksjon blant ansatte og veiledning ved behov.

Barnehagenes refleksjon

Verdi ord: Livsmestring

Vi synes dette er gode tanker og støtter innspillene. Vi er usikker på hvordan vi skal fortolke strekpunktet som sier at «ta i mot barnet uavhengig av hvilke spesielle behov barnet har».

Utfordringer i hverdagen: organisering og tid til den gode og kontinuerlige refleksjon slik at alle i personalgruppen er aktør og delaktig.

▪ **Beskriv hva du tenker bør være under det allmennpedagogiske tilbudet**

Uttalelsen er gjenkjennbart ift Rammeplanen. Gruppen er enig i vurdering i å løfte fram livsmestring og læringsmiljø

Barnehagene må definere sitt syn på læringsmiljøet og beskrive dette.

Kompetanseheving hos personalet må prioriteres. Dette krever tid og ressurser.

Det hevdes at barnehagen må utformes som et helsefremmende tiltak. Et betydelig poeng som forutsetter at det er **viktig å opprettholde retten til å søke om timer – også under 10 timer. Barnehagene har forskjellige rammefaktorer og det må vises tillit til barnehagens vurderingsevne i dette!**

Det ble uttalt at under 10 timer gir liten effekt. Dette må det forskes på! Vår erfaring er at disse «gråsone» tilfellene har godt utbytte av tilbudet, det er ikke alltid så mye som skal til.

▪ **Hvorfor tenker du dette er viktig**

Vi er enige i å løfte fram trygghet og mestring

Andre viktige verdier fra gruppa: likeverd, anerkjennelse, respekt, omsorg og mot

En likeverdig behandling av alle barn i barnehagen, også barn med utfordringer, må sikres!

▪ **Hva tenker du effekten vil være**

Bedre livsmestring – støttes! Gode rammefaktorer må sikres, slik som god voksentetthet og god kompetanse i alle ansattgrupper.

▪ **På hvilken måte kan dette ivaretas**

God og kontinuerlig refleksjon/ veiledning støttes. Det blir for lite tid til dette i hverdagen!

Med bedre voksentetthet vil det sikres tid til bevisstgjøring og systematisk veiledning av alle ansattgrupper.

3.1.7 Innspill fra Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT)

Vedlegg 12

Beskrivelse av hva som bør være innenfor det allmennpedagogiske tilbudet fra PPTs synspunkt:

Vi tenker at rammeplanen er sentralt utgangspunkt her. Vi er tillegg opptatt av PPTs mandat i forhold til systemarbeid ut på barnehager. Vi ser at det er stor variasjon fra barnehage til barnehage, og ser behov for kompetanseheving på ulike områder. Det er viktig med **gode interne systemer** på barnehagene for selvvurdering og igangsetting av systemrettede tiltak,

samt evnen til å be om bistand til slikt arbeid når det er behov. Vi nevnte Flerfaglig blikk og fagteam bl.a som eksempler.

Det er videre viktig med kunnskap og kompetanse på møte med større mangfold og kompleksitet, og hvordan man evner å inkludere det enkelte barn. Kompetanse på barns normalutvikling og skjevutvikling, og kunnskaper om hva også utsatte barn har behov for i det allmennpedagogiske tilbudet.

God relasjonskompetanse hos alle i personalgruppa. Og veiledningssystemer for også assistenter, læringer, vikarer mm.

Vi glemte å si noe om temaet barn som blir krenket/mobbet i barnehagen, men tenker at også dette hører hjemme innenfor dette feltet.

Barnehagenes refleksjon

Verdier: Mangfold og inkludering er viktige verdiord.

Lite i første omgang som provoserte, kjente oss igjen fra egen drøfting om det allmennpedagogiske innhold i barnehagen (Rammeplan som utgangspunkt). Vi tenker at det er viktig å ha fokus på god relasjonskompetanse i hele personalgruppa, og gode interne veiledningssystem.

- Det som provoserer noe er at vi ser store variasjoner i BFT fra bydel til bydel. Også store variasjoner på hvordan fagteam organiseres. Ønsker mer likeverdige tilbud, som er byomfattende.

3.1.8 Innspill fra Politiet

Vedlegg 11

Det er viktig at barnehage- og skolepersonell er trygge på hva de skal gjøre i situasjoner hvor barn forsøker å formidle at de er utsatt for vold- og/eller seksuelle overgrep. Disse kan utgjøre en utrolig stor forskjell i barns liv! Et uttrykk sier "du ser det ikke før du tror det" - og for barnehage/skolepersonell er dette viktig å ha med seg i daglig arbeid.

Barn har ulike måter å formidle på, og det er viktig å være klar over at f.eks seksuell adferd ikke nødvendigvis betyr at barna er utsatt for seksuelle overgrep. Seksuell adferd må man selvsagt være obs på i forhold til at straffbare forhold kan ha skjedd, men adferd alene kan være utfordrende å starte en politietterforskning på. I disse tilfellene, der man er usikker på om man skal anmelde forholdet til politiet eller ikke, tenker jeg at det å ha dialog med politiet (avdelingen som jobber med barn) om veien videre kan være lurt før man f.eks kontakter foreldre. Fra et politiperspektiv vil det uansett være nyttig med god dokumentasjon og notoritet rundt evt hendelser i barnehagen/på skolen. Hvilke hendelser har skjedd, hvordan har man håndtert dette i barnehagen/skolen, hva har den voksne sagt og hva har evt barnet svart?

I de tilfeller barna kommer med utsagn som kan relatere seg til vold/seksuelle overgrep er det viktig å notere seg akkurat hva barnet har sagt og hvilken situasjon som gjorde at dette ble et tema. Og her er mitt lille hjertesukk; når barnet kommer med utsagn som dette er det viktig å være til stede der og da. Være nysgjerrig på hva barnet mener og ta dem på alvor fra første stund. Allerede her kan man kanskje få en liten indikasjon på hva man kan stå overfor. Barn bruker jo begreper så forskjellig- og det å slå kan bety noe annet enn det vi som voksne legger i det å slå. Derfor er det viktig å forfølge dette videre der og da. (Du sier pappa slår; hva mener du med å slå? Hva gjør pappa når han slår? Vis meg hvordan han gjør når han slår) Føler f.eks den ansatte det er trygt å sende barnet hjem etter at man har hatt samtalen? Hvorfor / hvorfor

ikke? Refleksjoner rundt barns utsagn er svært viktig- hva betyr egentlig det barnet sa nå? ..og hvis man ikke forstår hva barnet mener...spør barnet J De vet best akkurat hvordan de har det J

Selvsagt er det viktig å ikke gå for langt i spørsmålsstillingen, men det at man bruker barnas egne ord og er nysgjerrige på det de sier handler også om ivaretagelse. Barn som prøver å formidle vold/overgrep gjør det på sin måte, og de gjør det gjerne til de voksne som de føler tillit til. Dersom den voksne da ikke lytter og er nysgjerrig kan også dette oppleves av barnet på ulike måter (svik, ikke så ille at de voksne gjør noe/normalisering, bryr seg ikke etc...). Denne avklaringen kan også være viktig fra et foreldreperspektiv; det er jo ikke sikkert at barna er utsatt for vold/so selv om de bruker begreper som vi assosierer med nettopp dette.

For de som jobber med barn kan det være greit å vite at de barna som lever i vold ikke nødvendigvis klarer å skille mellom ulike hendelser og episoder hvor de blir utsatt for vold – fordi det kanskje er tilnærmet det samme som skjer hver gang. Også voksne som lever i vold har utfordringer med dette. Når politiet starter etterforskning og barnet blir avhørt er det ofte slik at de ikke vil, tørr eller er klar for å fortelle akkurat når politiavhøret skjer- de klarer heller ikke skille hendelser fra hverandre. Derfor må de som jobber med barn tørre å snakke med barnet i situasjoner der barnet selv ønsker å snakke, slik at dette kan være et bakteppe for politiet i forbindelse med f.eks avhør av barnet. (Notoritet i forhold til spørsmålsstilling er selvsagt viktig. En god regel er å bruke barnas ord og stille åpne spørsmål rundt det barnet selv har sagt. Vær åpen og tilgjengelig for barnas spørsmål – ikke love noe man vet man ikke kan holde. Eks; at barnet sier at dette må du ikke si til noen og den voksne lover at man ikke skal gjøre det for så å kontakte barnevernet/politiet. Spør heller; hva er det som gjør at du ikke ønsker at noen skal vite det? Hva tror du vil skje dersom mamma/pappa får vite at du har fortalt meg dette?)

Et annet viktig tema er at personell må vite hvordan man f.eks skal forholde seg til evt blåmerker, skader o.l. Sporsikring kan for politiet være viktig i forbindelse med etterforskningen. Her skjønner jeg at det er vanskelig å vite når man skal gjøre hva. Men hvis barnet sier at pappa/mamma/andre i går kløp meg så hardt rundt armen at jeg fikk vondt, kan man spørre om hvor på armen det var og spørre om å få se. Her kan det være viktig å ta foto uansett om man ser skader/blåmerker eller ikke. Det kan jo være annerledes enn det barnet forteller, og igjen – viktig både i et barnevernsperspektiv og i et foreldreperspektiv i forbindelse med en politietterforskning. (Ved mer alvorlige skader som kan relateres til evt vold og/eller utsagn som indikerer nylig utsatt for so- vurdør evt å kontakte lege/politi)

Kompetanse og trygghet i forhold til å snakke med barn som kan være utsatt for vold/so er helt essensielt for personell som jobber med barn i det daglige. Man må være i beredskap og vite hvordan man skal håndtere utsagn fra barn som kan indikere vold/so- slik at man ikke blir handlingslammet i situasjonen. For det er den ene situasjonen som kan være avgjørende for at man får et godt beslutningsgrunnlag for veien videre. Det kan også være den ene situasjonen der vi faktisk får barnet til å fortelle hvordan de egentlig har det hvis de lever i vold/med so, og det kan være den situasjonen som gjør at vi gjennom samtale med barnet kan avklare at pappa eller mamma kanskje ikke slo i det hele tatt, men f.eks tok tak i armen litt hardt (ikke greit det heller selvsagt).

Politiavhør skjer gjerne 1-2 uker etter at barnet først har fortalt, og det er faktisk ikke sikkert at barnet akkurat da har lyst å fortelle mer, eller at de akkurat den dagen ikke har lyst å si noe om familien sin. Effekten av tidlig å avklare hva barnet mener med utsagn som kan indikere vold/so vil være viktig både fra et barnevernsperspektiv og fra et foreldreperspektiv. Ut fra barnets utsagn, som man har vært nysgjerrig og utforsket til en viss grad, har man et bedre beslutningsgrunnlag

i forhold til evt. beskyttelsestiltak, politianmeldelse, grunnlag for varsling av barnevernet – og/eller at man avklarer at barnet ikke nødvendigvis er utsatt for noe som kan være straffbart/bekymringsverdig. (ang det siste her er det viktig også å dokumentere utsagnet og avklaringen i tilfelle det kommer nye situasjoner)

Det kunne vært bra at personale som jobber med barn, og som evt. ikke vet så mye om politietterforskning, kunne fått informasjon om hva politiet gjør når vi mottar en anmeldelse og hvordan saken derfra håndteres - og hvorfor det håndteres på denne måten (objektivitet, påvirkning, bevisverdi osv) Det ville nok også skapt bedre forståelse for hvorfor man noen ganger henter ut barn fra barnehage og skole i forbindelse med politiavhør, og hvorfor det er viktig at personell fra barnehage/skole, som barnet har tillit til, er med på dette. Jeg tror også at opplæring til samtale med barn ville vært med på å gjøre personalet tryggere på at det er greit å snakke med barn om vold/so uten at man skal være redd for at man gjør noe feil i fht f.eks politietterforskning. Det er ikke et spørsmål om man skal snakke med barna om dette, men hvordan man gjør det

Barnehagenes refleksjon

Verdi: Være nysgjerrig på det barnet sier, ta de på alvor fra første stund

Aktuelt å ta med som en del av det pedagogiske tilbudet:

- Hvordan man stiller spørsmål til barna.
 - Alle ansatte må føle en trygghet i forhold til hvordan man stiller de åpne spørsmålene
 - Kompetanseløft / kunnskap i barnehagene
- "Du ser det ikke før du tror det"
- Felles kompetanse satsning i Trondheim kommune: Vold og seksuelle overgrep, dokumentasjon
- Smørbrødsliste/guide med de åpne spørsmål
- Kompetanse og trygghet i forhold til å snakke med barna
- Ønske om et felles satsningsområde i Trondheim

3.1.9 Oppsummering av resultater i forhold til det allmennpedagogiske tilbudet

Oppsummering av resultatene fra prosjektet §§ 19 a og g viser en bred enighet om hva det allmennpedagogiske tilbudet bør inneholde og hvilke behov for kompetanse barnehagene har.

Allmennpedagogiske tilbudet:

Barnehagene skal fylle de krav og forventinger som beskrives i rammeplanen. I tillegg fremheves følgende kompetanse innenfor det allmennpedagogiske tilbudet:

- Veiledning til fagarbeidere og assistenter
- Trygghetssirkelen
- Relasjonskompetanse
- Språkstimulering
- Barns utvikling
- Fysisk tilrettelegging
- Juridisk kompetanse (meldeplikt)
- Læringsmiljø
- Observasjonskompetanse
- Foreldresamarbeid

Barnehagenes oppsummering av behov for kompetanse

Verdi: «Et kompetent personale; der veiledning har en sentral plass»

- Det er behov for veiledning i barnehagene hvor hele personalgruppa får være med.
- Flerfaglig blikk, Åpen dør, Fagteam og ambulerende spesialpedagog.
- Assistentene tilbringer mye tid sammen med barna og må bli mer delaktige.
- Det er viktig at barnehagene har kontakt med hjelpeapparat for å vite hvor «lista skal ligge» Tydelig at det er ulike normer innenfor de ulike barnehagene/ bydelene, jfr. Trondheim kommunes undersøkelser som viser ulik henvisnings grad.
- Alle bør ha en spesialpedagog i grunnbemanningen hvis det allmennpedagogiske skal ta mer av spes.ped. arbeidet!
- For satsingen på Tidlig innsats bør det være spesialpedagoger som er ansatt eller har jevnlig kontakt med barnehagen.
- Sakkyndig vurdering bør bli mer spesifikk i forhold til hva som er allmennpedagogiske kontra spesialpedagogisk.

Oppsummering

Ut fra barnehagenes refleksjoner rundt profesjonsgruppens innspill, ses muligheter i forhold til å øke kompetansebredden i det allmennpedagogiske tilbudet. Flere av rådene som anbefales fra profesjonsgruppen kan knyttes til barnehagens rammeplan og barnehagens verdier.

Flerfaglig blikk anbefales som kompetanseheving fra flere i profesjonsgruppen, de kommunale og private barnehagene. Flerfaglig blikk er et program som er godt etablert i Trondheim og som inkluderer flere faggrupper.

En viktig faktor som fremheves for å lykkes med implementering og heving av kvaliteten på det allmennpedagogiske tilbudet handler om opplæring og veiledning som inkluderer hele personalet i barnehagen.

3.2 Grenseoppgang: vurdering av spesialpedagogisk hjelp, fysisk tilrettelegging og allmennpedagogisk tilbud i sakkyndig vurdering

Når det gjelder analyse av sakkyndige vurderinger presenteres et utvalg eksempel fra case. Profesjonsgruppen har analysert det som anbefales som spesialpedagogisk hjelp, og vurderer hva de mener bør ligge innenfor det allmennpedagogiske tilbudet, spesialpedagogisk hjelp (§ 19 a) og tilrettelegging for funksjonsnedsettelse (§ 19 g).

Eksempel:

Case a: Barn med Synsvansker

Allmennpedagogisk:

Største del av tiltakene burde vært innenfor det allmennpedagogiske. Nødvendig fysisk tilrettelegging, rammer og rutiner. Voksne med kunnskap om tilrettelegging i forhold til synsvansker. Leker med sterke farger for å skape gode kontraster.

Spesialpedagogisk hjelp jfr § 19A:

Stimulering til utnyttelse av hørsel lære og utnytte synet sitt, vurdering av nødvendig synshjelp

Tilrettelegging for funksjonsnedsettelse jfr §19 G

Tilrettelegge de fysiske forhold med gode generell belysning som ikke blander

Case b: Barn med CI**Allmennpedagogisk:**

Styrke ordinær opplæringstilbud gjennom. Hele tiden ha tilgang til lyd spolene faller ofte ut og de må settes på plass. Behov for tiltak som for andre barn ville vært tiltak innenfor det allmennpedagogiske

Spesialpedagogisk hjelp jfr §19A:

Jobbe med ordforråd. systematisk kartlegging og oppfølging for å sikre utvikling

Case c: Barn med Barneautisme (tung problematikk)

Felles beskrivelse: Et barn som trenger mye hjelp

Konkluderer med at det er feil tiltak og at barnet ikke blir hjulpet i barnehagen.

Vurderingen mangler konkrete tiltak utført av spesialpedagog

Case d: Barn med Læringsvansker og omsorg

God beskrivelse av barnet, mangler foreldresamarbeid.

Allmennpedagogikk:

Språktrening i det daglige. Tett kontakt med hjemmet for å sikre kontinuitet og hyppig repetisjon av nylæring, samt sikre at barnet kan begrep hun lærer seg på norsk.

Spesialpedagogisk hjelp jfr § 19A:

Bruke språkveileder og språkpakken. Visuell støtte i form av dagsplan med bildesymbol

Tilrettelegging for funksjonsnedsettelse jfr §19G;

(Veiledes av spes ped) Støtte til erfaringer som er viktig for utvikling innenfor alle områder, er nødvendig til en hver tid. Trening og veiledning fra fysio.

Case e: Barn med stort hjelpebehov.

Mange av tiltakene kan ses innen det allmennpedagogiske. Grunnleggende ferdigheter: språk og sosial kompetanse

Allmennpedagogisk:

Barnets dagsform bør være i fokus. Oppleve mestring å føle seg verdsatt oppleve medvirkning lære og utvikle seg. Inkludering og tilhørighet til jevnaldrende

Spesialpedagogisk hjelp jfr §§ 19A:

Styrke motoriske ferdigheter

Tilrettelegging for funksjonsnedsettelse § 19G:

Avhengig av at voksne fanger opp og følger opp barnets initiativ til kontakt og ivaretar sosiale interesser

En til en ressurs gjennom hele dagen for å gi henne tilstrekkelig oppfølging og støtte på alle områder avhengig av faste voksne som kjenner barnet godt og som leser kroppsspråk og signaler på hvordan barnet har det. Tilrettelagte aktiviteter for at barnet skal kunne delta. Drøfting av barnehagens mandat i forhold til barnet i fremtiden. Ser på barnehagens samfunnsmandat.

Mye beskrivelse av at den voksen skal være tett på, men når skal barnet få "fri" til å feile.

Blir fristet til å overhjelpe, men må også være oppmerksomme på å tilpasse hjelpen for å gjøre funksjonsnedsettelse så liten som mulig.

Barn skal lære seg å takle daglige utfordringer

Case f: Barn med barneautisme

Allmennpedagogisk:

Visuell støtte i overgangssituasjoner, voksne skal bruke korte tydelige enkle setninger og andre alternative kommunikasjonsmåter for å optimalisere og forståelse og kommunikasjon.

Spesialpedagogisk hjelp jfr § 19 A:

Sikkerhetstiltak, håndtering av nye utfordringer ift atferd, tegn til tale

Forutsigbarhet og struktur med gode rammer og like dager. Voksne som hjelper inn i aktiviteter, God dialog mellom spesialpedagog, pedagog leder og andre på avdelingen. Støtte i kommunikasjon og samspill med andre. Jobbe målrettet

Tilrettelegging for funksjonsnedsettelse § 19 g:

Behov for skjerming: i små grupper, skjerming med få mennesker og god oversikt

Voksne skal gi støtte til økt selvstendighet, forutsigbarhet og trygghet i barnehagen. Generalisering av ferdigheter på andre arenaer med andre barn og voksne. Voksne hjelper inn i aktiviteter. Voksne støtter til økt selvstendighet. Legge til rette for samspills opplevelser.

Vurdering av sakkyndighetsarbeid

I 2015 ble det gjennomført en vurdering av kvaliteten på sakkyndige vurderinger i Trondheim. Arbeidet ble gjennomført av professor i spesialpedagogikk Øyvind Kvello. Rapporten legges ved og brukes som bakgrunnsinformasjon i forhold til kvalitet på sakkyndig vurdering. Rapporten "Kvalitetsvurdering" legges som vedlegg 4.

Fagenheten i Trondheim kommune gikk våren 2018 gjennom alle vedtak i barnehagene for å se på omfordeling av midler. Hovedtrekkene etter gjennomgang av over 400 hundre aktive sakkyndige vurdering ble oppsummert slik:

1. - for lang varighet på sakkyndige vurderinger som beskriver vansker det skal kunne forventes utvikling innen. Varigheten er ofte fra det året sakkyndig vurdering skrives og frem til barnets skolestart.
2. - tiltak som beskrives som spesialpedagogiske vurderes i flere tilfeller å være universelle tiltak som bør kunne ivaretas innenfor det ordinære barnehagetilbudet. Flere av tiltakene er tiltak som alle barn ville nyttegjort seg gjennom barnehagens grunnpedagogiske tenkning.
3. - de spesialpedagogiske tiltakene som beskrives har ikke tydelig nok sammenheng med det timetall som settes. Et vedtak på 10 timer i uka tilsvarer at barnet skal ha spesifikk spesialpedagogisk oppfølging to timer hver dag av den tiden barnet er barnehagen. For å få utbytte av den spesialpedagogiske hjelpen må tiltakene være tydelige og spisset inn mot barnets vanske.

3.2.1 Oppsummering av resultater etter analyse av sakkyndig vurdering

Ut fra prosjektet §§ 19 a og g sin analyse av 10 case oppsummeres følgende inntrykk av de sakkyndige vurderingene:

- Generelle beskrivelser av barns behov og tiltak
- Allmennpedagogiske tiltak anbefales i noen tilfeller som spesialpedagogisk hjelp

- Stort sprik i forhold til kvalitet
- Stort sprik i forhold til hva som vurderes som spesialpedagogisk hjelp og ikke

Rådene i de sakkyndig vurdering skiller i liten grad mellom hva som er tiltak innenfor det allmennpedagogiske tilbudet, spesialpedagogisk hjelp (§ 19 a) og tilrettelegging for funksjonsnedsettelse (§ 19 g). Organisering av tilbudet er i liten grad beskrevet og det er lite vekt på systemrettede tiltak. I 9 av 10 case blir det bemerket at de sakkyndige vurderingene er generelle i sine beskrivelser, en vurdering trekkes frem som god i forhold til beskrivelse av barnet.

Dette samsvarer med de funn som ble gjort i 2015 ved vurdering av kvalitet på sakkyndige vurderinger:

“Systemperspektivet gis minimalt med plass og betydning i de sakkyndige vurderingene.”

og

“Tiltakene er vanskelig å vurdere fordi de er så rundt formulert og allmenngyldige. Det vises ikke eksplisitt til evidensbasert praksis”.

Drøftingene i profesjonsgruppen viste også at det var veldig ulik tolkning og forståelse av innholdet i sakkyndige vurderingene. Her ble det presisert at PPT sin rolle i forhold til veiledning og oppfølging av sakkyndig vurdering vil være helt avgjørende for å sikre forståelse og riktig hjelp til barnet.

4 Kunnskapsbygging og drøfting

Barnehagens verdigrunnlag skal formidles, praktiseres og oppleves i alle deler av barnehagens pedagogiske arbeid. Barndommen har egenverdi, og barnehagen skal ha en helhetlig tilnærming til barnas utvikling. Barnehagens samfunnsmandat er, i samarbeid og forståelse med hjemmet, å ivareta barnas behov for omsorg og lek og fremme læring og dannelse som grunnlag for allsidig utvikling. Lek, omsorg, læring og dannelse skal ses i sammenheng. (Rammeplan 2017)

Å møte individets behov for omsorg, trygghet, tilhørighet og anerkjennelse og sikre at barna får ta del i og medvirke i fellesskapet, er viktige verdier som skal gjenspeiles i barnehagen. Barnehagen skal fremme demokrati, mangfold og gjensidig respekt, likestilling, bærekraftig utvikling, livsmestring og helse.

Barnehagebaserte kompetanseutviklingstiltak

Barnehagebaserte kompetanseutviklingstiltak er utviklingsarbeid som involverer hele personalet og som foregår i den enkelte barnehage. Barnehageeier har ansvar for tiltakene som utvikles lokalt, gjerne i samarbeid med relevante kompetansemiljøer, kommunen som myndighet eller andre barnehager.

En god barnehage krever kompetente ledere og faglig reflekterte voksne. De ansattes kompetanse er den viktigste enkeltfaktoren for at barn skal trives og utvikle seg i barnehagen. Et kompetent personale vil kunne se, anerkjenne og følge opp barna i deres utvikling. Å investere i de ansattes kompetanse er derfor å investere i barna.

Barnehagepersonalet må inneha en viss grunnkompetanse og et godt læringsmiljø for å utvikle og nyttiggjøre seg pedagogiske rammer, metoder, tiltak og spesialpedagogisk hjelp.

(Deler er hentet fra; Kompetanse for fremtidens barnehager, Strategi for kompetanse og rekruttering 2014-2020)

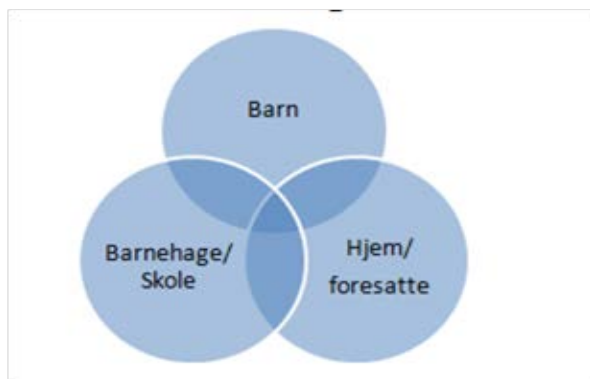
Figur 1 Kompetanseboble

Figur 1 visualiserer hvordan det er mulig tenke oppbygging av kompetanse (innholdet er ikke uttømmende). De to innerste ringene viser noe av det barnehagen bør inneha innenfor det allmennpedagogiske tilbudet, de to ytterste ringene beskriver spesialkompetanse som innhentes fra hjelpeapparatet. Den innerste oransje ringen beskriver grunnkompetansen alle i barnehagen bør ha for å gi et godt tilbud til alle barn. Grunnkompetansen bør bestå av, sensitive voksne, kompetanse om tilknytning, relasjon, noe om risiko og beskyttelsesfaktorer, normalutvikling hos barn, utviklingsfremmende kommunikasjon/språk, hva som ligger i personlig meldeplikt, observasjon med mer. I den lysegrønne ringen beskrives mer spesifikk kompetanse som det forventes at barnehagen innehar, men som ikke er et krav til alle ansatte. Den mer spesifikke fagkunnskapen bør blant annet bestå av kompetanse om foreldresamarbeid, råd og veiledning, samtale med barn om vanskelige tema, læringsmiljø, noe om traumer og dissosiering med mer. Om det oppstår bekymring for et barn og barnehagen ikke har kompetanse og kunnskap til å bistå, beveger vi oss over i den mørkegrønne sirkelen. Her beskrives kompetanse som det ikke forventes at barnehagen innehar, men som de kan be om fra andre for eksempel PPT, familietiltak, barnevern. Den mørkegrønne ringen beskriver spesialkompetanse som utredning, kartlegging, kunnskap om vold og seksuelle overgrep, utredende samtaler med barn, råd og veiledning til barnehage, juridisk bistand med mer. Om barnet ikke kan hjelpes inntreer behovet for kompetanse om rettighets vurderinger inn. Da er vi over i den ytterste mørkeblå ringen. Her er høy kompetanse og fordypning i fagfelt som eksempelvis PP-tjeneten, barnevernet og helsepersonell innehar. Utredning, analyse, vurdering og evaluering av barns behov for spesialpedagogisk hjelp, helsebistand og/ eller omsorgssituasjon.

Kompetanseboblen skal illustrere hvordan kompetanse i de forskjellige lagene påvirker hverandre. Om vi skisserer et eksempel om et barn som får blir utredning i PP-tjenesten og

vurderes å ha rett til spesialpedagogisk hjelp vil kvaliteten på kompetansen i barnehagen ha betydning for hvordan de anbefalte metoder, tiltak, råd og veiledningen som blir anbefalt ekspederes ut i praksis. Kvaliteten på det allmennpedagogiske tilbudet er altså avgjørende for praksis og effekt av spesialpedagogisk hjelp og annen tilrettelegging.

For å bidra til samtidighet i tiltak og sammenheng for barnet og familien er det viktig å skape helhet i tilbudet.

Figur 2

Figur 2 visualiserer sammenhengen mellom barnet, foresatte og barnehagen. Å identifisere utviklingsfremmende støtte i barnets nettverk er en viktig ressurs for å få til samtidige og helhetlige tiltak.

Forebyggende tiltak, tidlig innsats, samtidig og tverrfaglig innsats er viktige prinsipper for å gi riktig og tilstrekkelig hjelp. Øyvind Kvello har som veileder for flere hjelpetjenester for barn og unge, og som mangeårig tilsatt i ulike deler av hjelpeapparatet, utviklet en modell for å forstå hvordan vansker i familier utvikler seg i stadier fra primær- til kvartærvansker.

Primærvansker	Sekundærvansker	Tertiærvansker	Kvartærvansker
<u>Omsorgspersonene, f. eks.:</u> - Belastet sosial arv (stigmatisering, utenfor ordinært samfunnsliv, armod/generell ressursfattigdom/ kumulativ (oppsamlet) risiko) - Kompleks traumatisering (Type 2) - Biologisk/genetisk betingede vansker (f.eks. lavt evnenivå, autismespektrumlidelser) - Alvorlig somatisk sykdom/funksjonsnedsettelser - Rusmiddelmisbruk - Moderate eller alvorlige psykiske lidelser - Kriminalitet (inkl. voldsutøvelse)	<u>Medfødte vansker hos barn, f. eks.:</u> - Alvorlige/langvarige somatiske sykdommer - Prematurfødt med komplikasjoner - Betydelige fysiske funksjonshemninger - Psykiske funksjonshemninger - Ekstreme uttrykk av temperamentstrekk <u>Omsorgsperson:</u> - Omsorgssvikt - Mishandling - Seksuelle overgrep/utnyttelse - Familievold - Høyt konfliktnivå - Disharmonisk familie - Dysfunksjonell familie	<u>Konkrete uttrykk av gryende vansker hos barn, f. eks.:</u> <u>Fra førskolealder av:</u> - Utrygg tilknytning - Utviklingsforsinkelser grunnet understimulering - Språkvansker - Sosial utstøting/isolasjon/ mobbing - Svak lekekompetanse - Dyresadisme <u>Fra barneskolealder av:</u> - Parentifisering - Dissosiering - Skolefaglig underytelse - Høyt barnehage-/skolefravær (inkl. skolevegring/skoleangst og skoleskulk («drop-out»)) - Somatiseringstendenser (ikke-ondartede smerter) - Patologisk løgnaktighet <u>Fra sen barneskolealder av:</u> - Medlem i avvikergrupper - Selvskading - Suicidalitet - Omfattende nasking/kriminalitet - Seksuelle krenkelser/overgrep - Brannstifting - Rømninger/vagabondering - Promiskuøs livsstil - Gryende rusmiddelmisbruk	<u>Hovedgrupper av vansker hos barn, f. eks.:</u> -Kompleks traumatisering (Type 2) - Omfattende rusmiddelmisbruk - Atferdsvansker - Angstlidelser - Depresjoner - Spiseforstyrrelser -Påbegynt utvikling av personlighets-forstyrrelser - Psykose

Figur 3 Utvikling av vansker i et familieperspektiv (Barn i Risiko 2015, Øyvind Kvello)

I figur 3 presenteres en rigid framstilling med noe kunstige skiller, men som likevel kan bidra til å skape oversikt over typiske utviklingsløp av vansker sett i et familieperspektiv.

Mange barn som er knyttet til barnevernet, har foreldre som selv har vært risikoutsatt og har utviklet vansker som følge av det. Dette danner primærvanskene i familien. Disse øker faren for at omsorgen av barn blir mangelfull og skadelig. Da oppstår sekundærvansker knyttet til omsorgsutøvelsen. Mens dysfunksjonell familiefungering betegner fravær av ivaretagelse av flere sentrale omsorgsfunksjoner, er disharmonisk familiefungering mindre alvorlig ved at flere omsorgsfunksjoner ivaretas, men med noen tydelige, avgrensede vansker. (Barn i Risiko 2015, Øyvind Kvello)

Barn kan også ha medfødte / tidlig ervervede vansker; det utgjør også sekundærvansker i et familieperspektiv. Uløste primær- og sekundærvansker leder gjerne til at barna utvikler symptomer på å lide overlast. Da skapes tertiærvansker. Om tertiærvanskene får utvikle seg i alvorlighet og omfang, dannes kvartærvansker. (Barn i Risiko 2015, Øyvind Kvello)

For å gi riktig hjelp tidlig, vil det ut fra et familieperspektiv, være viktig å finne primærvansken. Settes det inn tiltak i tråd med de primære utfordringene til barnet, er det større sannsynlighet for å endre situasjonen for barnet og redusere avvikende utvikling.

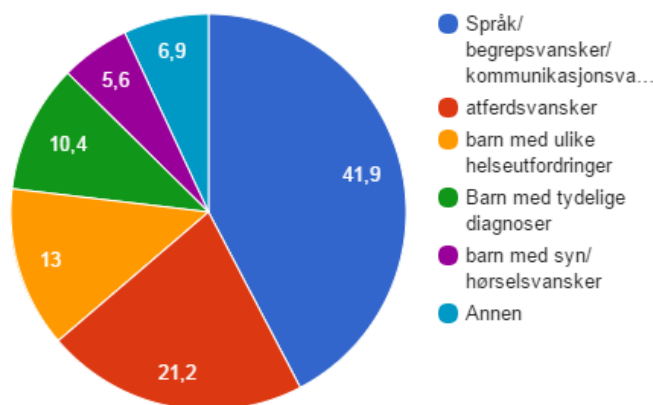
Speiler vi modellen ut fra hva barnehagen har ansvar for, kan tiltakene rangeres som følge ut fra hva som vil ha størst effekt i forhold til å endre situasjonen for barnet

Primært	Sekundært	Tertiært	Kvartært
• Utbytte av det faglige tilbudet i barnehagen • Diagnoser/Utredning • Hjem/samarbeid • Barnehagemiljø	• Emosjonell • Kognitiv • Tilpasning	• Sosial • Språk • Lek	• Atferd

Figur 4, Tiltak i barnehagen rangert i forhold til primær til kvartær problematikk

Figuren illustrerer eksempel på rangering av tiltak i forhold til forventet effekt. Hvor tiltak på primærvanske vurderes som mest effektivt. Samtidig innsats vil selvsagt være noe som etterstrebes, spesielt ved kompleks problematikk. Om det kun settes inn tiltak ut fra symptom/kvartærproblematikk er sannsynligheten for å få effekt liten. I enkelte tilfeller er det større sannsynlighet for at symptomet endrer seg, enn at det endrer situasjonen for barnet. Et typisk eksempel på dette er barn med atferdsutfordringer, hvor det settes inn tiltak for å regulere atferden og barnet kan bli innesluttet eller deprimert. Primært tiltaket ville i dette tilfellet vært kunnskap om barn med utagerende atferd for å spisse tiltaket i forhold til om det er utfordringer som ligger i barnet eller miljøet. Utagerende atferd kan i noen tilfeller kan være et naturlig uttrykk eller rop om hjelp for et barn som har eller er utsatt for overlast, men det kan også være en indikator på utfordringer i læringsmiljøet, foreldresamarbeidet eller medisinske utfordringer hos barnet.

Andel ulike vansker

Figur 5 viser andelen barn fordelt på registrerte vansker i trondheimsbarnehagene i 2016. 63,1 % er fordelt på språk/begrepsvansker/kommunikasjonsvansker og atferdsvansker. Hovedandelen av identifiserte vansker er på tertiær og kvartær nivå.

Barn med særskilte behov

Barn med særskilte behov omfatter både funksjonsnedsettelse, utviklingsmessige, språklige, emosjonelle, kognitive og sosiale vanskeligheter. Barn med særskilte behov vil kunne trenge tilpassing og mer oppfølging enn andre barn, slik som voksenstøtte, tilrettelegging, rutiner og fysiske hjelpemidler. Tidlig innsats er viktig, både av hensyn til barnets trivsel og utvikling i

barnehagen. Konsekvensene av at barn ikke får den hjelpen og støtten de har behov for raskt, kan være alvorlig for utvikling og trivsel.

Barnehagen inngår i kommunens tverrfaglige og tverretatlige arbeid som skal samhandle med flere andre virksomheter. Arbeid med barn med særskilte behov handler både om hvordan barnas behov kan imøtekommes i det allmennpedagogiske arbeidet i barnehagen og hvordan de kan møtes med spesialpedagogiske tiltak. Et godt fysisk og psykososialt miljø for barn og voksne i barnehagen er et nødvendig grunnlag for arbeidet.

Når det gjelder barn med nedsatt funksjonsevne er følgende aspekt spesielt viktig å merke:

- 1) At barnehagen er forberedt ved oppstart (jf. kompetanse, tilrettelegging i tråd med føringer i § 19 g osv.)
- 2) At det (generelt) tilstrebes en sammenheng i barnas tilbud, dvs. sammenheng mellom det allmennpedagogiske tilbudet og spesialpedagogisk hjelp. Per i dag er dette ofte ikke godt nok ivare tatt.

Inkludering:

Hva kjennetegner en barnehage som er god på inkludering (Kolstøl):

- Pedagogikk som støtter opp om og bidrar til barns utvikling og læring
- Hyppig interaksjon mellom voksne og barn
- Barnehagen er preget av en varm og inkluderende atmosfære der de voksne har klare mål for aktivitetene
- De voksne er opptatt av at organisering, innhold og arbeidsmåter i alle aktiviteter skal være tilpasset barna
- De voksne er opptatt av barns medvirkning
- Personalet ser jevnlig på egen praksis og reflekterer sammen om den
- Godt og tett foreldresamarbeid framheves som viktig av personalet
- Personale jobber konkret med forskningslitteratur i fellesskap og videreutvikler gjennom dette egen kompetanse, felles holdninger og praksis

Forholdet mellom barn og voksen var preget av entusiasme, varme, psykisk og fysisk nærhet, smil og latter. De voksne viste respekt for barnet både gjennom språk og øyekontakt. De voksne var sensitive i forhold til å fange opp og tolke barnas uttrykk og signaler. Det er tilgjengelig et riktig og variert utvalg av materiale, stimuli og utfordringer, som jevnlig blir vurdert av personalet i forhold til hva som er riktig og viktig for barnas læring og utvikling.

Muligheten for økt inkludering må ses i sammenheng med den faglige bredde i tilbudet, kompetanse og kvaliteten på det allmennpedagogiske tilbudet.

Inkludering av barn med spesielle behov krever at det tenkes helhetlig om tiltak og tilrettelegging. Alle barn i barnehagen har rett til et godt allmennpedagogisk tilbud og individuell tilpasning, dette skal også tas med i vurderingen for barn som innfrir rettigheter innenfor §§ 19 a og g.

Når det gjelder fortolkning av § 19 g er det viktig å ta hensyn til parallellformuleringen i Likestillings- og diskrimineringsloven – altså det å bygge ned funksjonshemmende barrierer. Øystein Stette (2016) «Førskolebarn med særskilte behov» har samme fortolkning. Her tenkes det m.a.o. primært på barn med fysisk funksjonsnedsettelse og barn med sansetap (syns- og hørselshemming) hvor det vil være sentralt med tiltak som bygger ned barrierer.

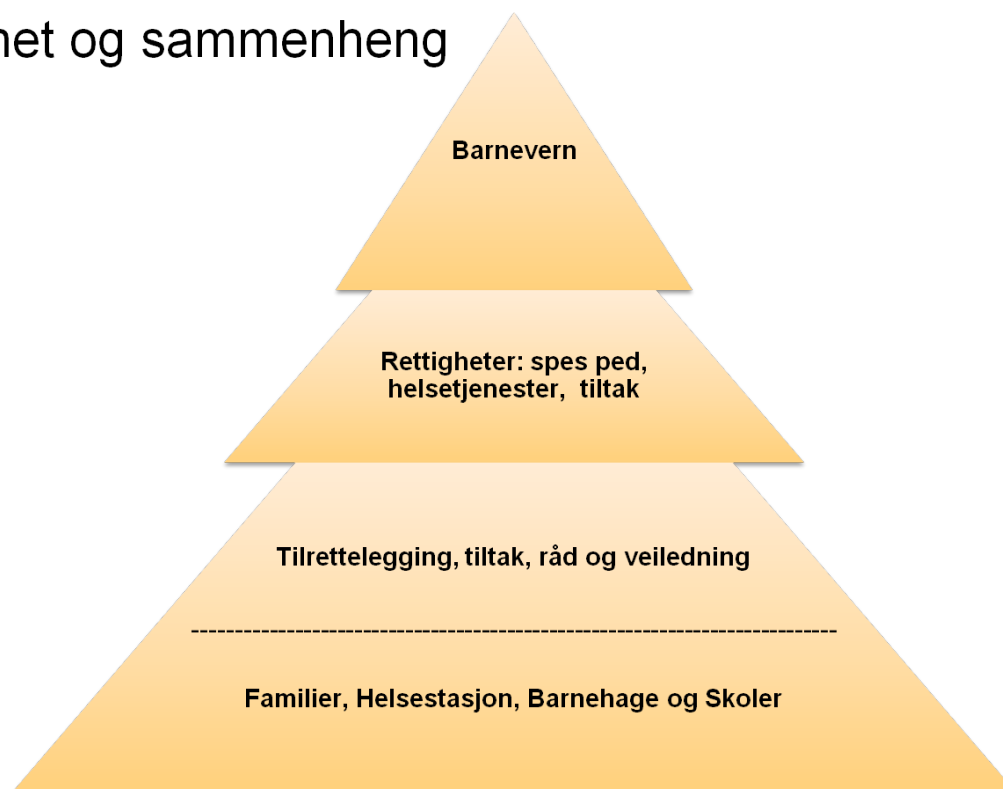
PPT legger sterke føringer for barnehagens rammer ut fra hva som defineres som spesialpedagogisk hjelp gjennom sine råd i sakkyndig vurdering. Generelle beskrivelser kan øke risikoen for en praksis hvor spesialpedagogisk hjelp blir brukt som tiltak for å kompensere i barnehager hvor det allmennpedagogiske tilbudet ikke er godt nok. I utstrakt fall vil dette kunne bety at enkelte barn vil kunne få tilbudet sitt dekket innenfor det allmennpedagogiske i en barnehage, men ha behov for spesialpedagogisk hjelp i en annen. I eksempler fra casene som er analysert i denne rapporten, vises det også til tilfeller hvor inkludering anbefales som tiltak innenfor det spesialpedagogisk hjelp.

Rapporten fra 2015 viser også til at:

“Det er de mest konkrete sakkyndige rapporter som angir færrest timer. Det synes nesten som en regel i fagtekstene at jo flere floskler og allmenngyldige utsagn som presenteres som tiltak, desto flere timer tilrådes”

Denne rapporten har ikke tatt stilling til timer og økonomiske ressurser, men holdt et høyt fokus på det faglige tilbudet. Det vises likevel til utdrag fra rapporten i 2015 hvor vi kan dra paralleller mellom generelle beskrivelser og allmenngyldige tiltak får betydning for anbefaling av antall timer slik at dette hensyntas i videre arbeid. PPT vil i så måte også kunne legge føringer for barnehagens økonomiske slik at spesialpedagogisk hjelp foretrekkes fremfor tiltak på systemnivå. Noe som igjen kan redusere kvaliteten på det allmennpedagogiske tilbudet og barnehagens mulighet for inkludering. Hvordan barnehagene og hjelpetjenestene klarer å samarbeide om et helhetlig tilbud og se barnet i et familieperspektiv vil i så måte være avgjørende for hvordan samfunnsmandatet kunne ivaretas i den forstand at flere barn og familier skal få tilstrekkelig hjelp hjemme.

Helhet og sammenheng

Figur 7

Mulighet til å ivareta og inkludere flere barn gjør at kompetansekravet trykkes nedover. Her illustrert gjennom en pyramide visjon i fig 7. Hvis flere barn skal få tilbud i hjemmet og innenfor det allmennpedagogiske tilbudet i barnehagen økes kravet på grunnkompetansen.

Viktig grunnkompetansen i barnehagen:

- Trygghet, tilknytning og relasjon
 - Sensitive voksne som er gode på mentalisering (forstå barnet) og gleder seg over barna
 - Læringsmiljø
 - Omsorg; Mat og stell
- Observasjon
- Kunnskap om faktorer rundt selvregulering slik som atferdsregulering, Emosjonsregulering, oppmerksomhetsregulering, osv.
- Kunnskap om barn med
 - Normal fysisk og psykisk utvikling
 - Spesifikke vansker og inkludering
- Kommunikasjon, språk og samtale med barn
- Kjennskap til det juridiske ift meldeplikt
- Veiledning til:
 - assistenter og fagarbeidere
- Samarbeid og veiledning til foresatte.

Nyere norsk forskning viser at barnehage virker sosialt utjevnende på språkkompetanse og beskyttende i forhold til utvikling av atferdsvansker.

Ressurser, kvalitet og faglig utvikling

Dette prosjektet har lagt vekt på et bredt faglig grunnlag for vurdering av kvalitet og kompetanse på det totale barnehagetilbudet. Hensikten med dette er å holde økonomiske motiver utenom diskusjonen. Ressurser er i denne sammenheng definert som faglig kompetanse og kvaliteten på den pedagogiske praksisen. I notat fra barnehagene blir likevel tema om økonomiske motiv berørt:

Hva er egentlig hensikten med å trekke grensen mellom det allmennpedagogiske og barnas rettigheter etter §§19 a og g?

- Er det for senere å skulle definere hva som skal utløse grunnlag for spesialpedagogisk oppfølging og ikke..?
- Er det et ledd i kommunaldirektørens spareplan...?

Det er ikke mulig å definere kategorisk hva som er innenfor et allmennpedagogisk tilbud og hva som faller inn under spesialpedagogisk oppfølging og dermed hører til §§19 a og/eller g. Det må vurderes individuelt ut fra hvert barns unike og spesielle forutsetninger og situasjon. I tvils-tilfeller er det PPT som skal vurdere dette.

Barnehagenes tilbakemelding:

- Nok tid er en nøkkelfaktor. Skal alle barna ha mulighet til et tilpasset og individuelt tilrettelagt tilbud innenfor det allmennpedagogiske tilbudet, må barnegruppa ikke være for stor, og voksenteiteten må være god, slik at kontinuitet, trygghet og forutsigbarhet i oppfølgingen av enkeltbarna og foreldrene ivaretas.
- Forutsetningene for å kunne følge barna/barnet er per i dag for dårlig på systemnivå. Det er altfor tynn bemanning, og for store barnegrupper. Barnehagene havner bakpå i forhold til å kunne yte god nok tidlig innsats og intervensjon
- Grunnkompetansen, de personlige egenskapene/forutsetningene er for dårlig
- Ikke tid og ressurser nok til å kunne avsette personalressurser til kollegaveiledning, Marte Meo- veiledning, foreldresamtaler og foreldreveiledning. Vi klarer ikke å yte «det lille ekstra»
- Grunnutdanningen til barnehagelæreryrket mangler vesentlige elementer, som f.eks. veilederkompetanse, ledelse, tidlig innsats etc.

Forutsetningene for å kunne følge barna/barnet er per i dag for dårlig på systemnivå. Det er altfor tynn bemanning, og for store barnegrupper. Barnehagene havner bakpå på det gjelder å yte god nok tidlig innsats og intervensjon.

- Grunnkompetansen, de personlige egenskapene/forutsetningene er for dårlige
- Ikke tid og ressurser nok til å kunne avsette personalressurser til kollegaveiledning, Marte Meo-veiledning, foreldresamtaler og foreldreveiledning. Vi klarer ikke å yte «det lille ekstra».

5 Avslutning

Dette prosjektet skal beskrive kvalitet og kompetanse i det allmennpedagogiske tilbudet i barnehagen, og grenseoppgang etter endringer i barnehageloven §§ 19 a og g. Lovmakerne har laget formuleringer som åpner for skjønn noe det bør være rom for. Allikevel er det vesentlig at de prinsipielle forskjellene mellom disse to paragrafene drøftes og gjøres kjent.

Det er stor enighet om hva som bør ivaretas innenfor det allmennpedagogiske tilbudet i barnehagen. Denne kompetansen kan i stor grad hentes fra rammeplanen for barnehagene. Profesjonsgruppens uttalelser om barnehagens kompetanse treffer barnehagene godt og det ses gode muligheter for at den grunnleggende kompetansen i barnehagen kan utvides gjennom et bredere faglig perspektiv.

Noen prinsipielle forskjeller som har kommet frem her og som skiller bhgl §§ 19 a og g fra det allmennpedagogiske tilbudet er:

- Behov for spesialpedagogisk hjelp (§19 a)
 - Faglig kompetanse og metoder som går ut over det som barnehagen innehar.
 - Tiltakets omfang i form, intensitet og hyppighet som går ut over hva som forventes av utvikingsstøtte for barn i samme alder.
 - Behov for kompetanseheving og eller kvalifisert personale med annen kompetanse en den barnehagen innehar.
- Tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne (§19 g)
 - Fysisk tilrettelegging i form av hjelpemidler og tilpassning i miljøet.
 - Individuell oppfølging av fysiske og praktiske behov for barn med funksjons tap.
 - Oppfølging, opplæring og råd fra kvalifisert personale med annen kompetanse en den barnehagen innehar.
 - Tilrettelegging som bygger ned barrierer pga funksjonstap.

Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT) er en viktig bidragsyter for barnehagenes kompetanse og praksis i arbeidet med å ivareta barn med spesielle behov. PPT legger premissene for barnehagenes praksis gjennom sin tilrådning i sakkyndig vurdering. Det er derfor ekstra viktig at det kommer tydelig frem hva som vurderes som den primære utfordringen hos barnet og hva som forventes ivaretatt innenfor det allmennpedagogiske tilbudet og individuell tilpasning, samt hva som tilrådes ihht spesialpedagogisk hjelp (§ 19 a) og tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne (§19 g). Barnehagene ønsker at PPT skal følge opp tilrådingene i sakkyndig vurdering gjennom veiledning.

For at alle barn skal oppleve inkludering og få et tilfredsstillende tilbud i barnehagen er det viktig at hele personalet har høy grunnleggende kompetanse og at barnehagens helhetlige tilbud vurderes. Barn som har en ekstra sårbarhet eller særskilte behov har lik rett til inkludering som andre. Ingen barn skal utvikle vansker eller pådra seg behov på grunn av manglende kompetanse og kvalitet på det allmennpedagogiske tilbudet i barnehagen.

Intern veiledning og oppfølging av fagarbeidere og assistenter er avgjørende for en god pedagogisk praksis. Slik tilbudet er i dag vurderer barnehagene at denne kompetansen er mangelfull. Dette arbeidet har vært preget av stor involvering og engasjement fra de utvalgte i profesjonsgruppen, kommunale og private barnehager. Fokus på kompetanse, fagutvikling og løsningsalternativer har vært stor. Bred enighet om innholdet i det allmennpedagogiske tilbudet og godt samarbeids klima har preget Trondheimsbarnehagene og gir et positivt utgangspunkt for videre arbeid.

Vedlegg 1 Prosjektplan for mandat ihht Barnehagelovens §19 a og g

Prosjektleder	Kristin Dypvik	970 31 288
Faglig ansvarlig	Cilje Hinsverk	994 73 318

Dato	Aktiviteter	Deltakere	MÅL
06.09.17	Dialogkonferanse i Bærum	ASSS	Informasjon fra udir
11.09.17	Planleggingsmøte	Cilje og Kristin	Utarbeide forslag til mandat og plan
13.09.17	Styringsmøte	AU kommunale, Barnehagesjef og Kommunalsjef	Avklare og forankre prosjektet
24.10.17 kl 1000-1230	Startmøte	Profesjonsgruppe a og g	Oppstart, informasjon og presentasjon
2 og 3 november	Gruppearbeid/arbeidsseminar	Alle enhetsledere kommunale barnehager: Deltakere: "Ledermøte på Stiklestad"	Definere leder perspektiv, ansvar og roller. Prosessarbeid
arrangeres selvstendig	Arbeidsform/møte	Profesjonsgruppe a og g spesifikk	Grenseoppganger
27.11.17	Gruppearbeid/arbeidsseminar	Alle enhetsledere i private barnehager	Prosessarbeid
11.12.17 kl 1300-1500	Drøfting	Prosjektgruppe + drøftingsgruppe	Refleksjon og utforming av forslag til faglig plattform for allmennpedagogisk tilbud
08.02.18	Presentasjon av resultater	Fagstab OU	Drøfting og beslutning om videre arbeid.
14.02.18	Presentasjon av resultater	Barnehageledere	tilbakemelding og innspill
	Analyse og vurdering	Enhetsledere/Avdelingsledere PPT og udf	innspill til rapporten
24.04.18	presentasjon av rapport	private barnehager, PPT og profesjonsgruppa	tilbakemelding og innspill
	Skriftliggjøring	Kristin	Skrive rapport

Profesjonsgruppe				
Profesjon	Navn	Kontaktinfo/enhet	a og/eller g	
Lege	Betty Pettersen	Rådmannens fagstab		
Psykolog	Guri D. Stokland	BFT Heimdal		
Fysioterapeut	Anita Eidem	Fysio- og ergoterapitjenesten		
Ergoterapeut	Line Brandt	Fysio- og ergoterapitjenesten		
Barnevernspedagog	Karina Evjen	BFT Midtbyen		
Spesial Pedagog	Renate Gåsvik avdelingsleder	Saupstadringen Barnehager		
Barnehage ansatte kommunal barnehager	Anne Buhaug;	avdelingsleder Brøset barnehage		
	Øyvind Svendsen (styrer)	Sentrum barnehager		
	Anne Håland; (spes.ped koordinator)	Romolslia barnehage		
Barnehage ansatte private barnehager	Torstein Johannesen (styrer)	Bergheim barnehage		
	Anita Gaustad (eier og styrer)	Solbakken barnehage		
	Solfrid Westly (spes ped koordinator)	Sit barn		
	Randi Viken Faanes	Andungen Barnehage		
	Trude S. Nordgaard (styrer)	Humlehaugen barnehage		
PP-rådgiver	Kjersti W Finne	PPT, BFT Midtbyen		
PP-rådgiver	Grete Brobakk	PPT, BFT Midtbyen		
Helsesøster	Grete Drøpping	BFT Midtbyen		
Politioverbetjent	Nina Kristin Flo Mørkved	Politiet		
Skole/Rektor	Rigmor Furu	Chalottenlund barneskole		
Professor i spesialpedagogikk	Berit Groven	DMMH		
Rådgiver	Anne Trine Hagfors	Fagenheten		

Drøftings Gruppe (forslag til drøfting partnere)	
Hvem	navn
Utdanningsforbundet	Hege Slørdahl/ Berit Lian
Fagenheten	Anne Trine Hagfors
PPT	Wibeke Johansen, Fagledere PPT

TEMA: Aktuelle tema skal utdypes og presenteres		
	Allmennpedagogiske praksis i barnehagen	
Hvem	Hva	Når
Prosjektgruppa:	En skriftlig presentasjon hver om hva som anbefales innenfor det ordinære ut fra egen profesjon	Utarbeides i første møte
	Tilrettelegging utover det ordinære	
Hvem	Hva	Når
Prosjektgruppa:	En skriftlig presentasjon hver om hva som ses utenfor det ordinære ut fra egen profesjon	Arbeidsmøte
	Grenseoppgang § 19 a	
Hvem	Hva	Når
	Skriftlig oppsummering av drøfting	Arbeidsmøte
	Grenseoppgang § 19 g	
	Hva	Når
	Skriftlig oppsummering av drøfting	Arbeidsmøte
	Helhet og sammenheng: ▪ Profesjonsfellesskap ▪ Spes ped ordning ▪ Foreldresamarbeid ▪ Lærings/Barnehagemiljø ▪ Overgang til skole	
Hvem	Hva	Når
	Skal være en del av rapporten	

GRENSEOPPGANG SPES PED

Prosjektleder: Kristin Dypvik

PROSJEKT BARNEHAGELOVEN §§ 19 A OG G

Rammebetingelser	Prosjektet omfatter Barnehageeier, barnehage, skoler, fagenhet og BFT. Nedfelles som oppdrag i enhetsavtale.	
Beskrivelse av innhold	<u>Prosjektet skal bidra til:</u> Tydelig grenseoppgang mellom det allmennpedagogiske tilbud i barnehagen og spesialpedagogisk hjelp. Beskrive hvilken grunnleggende pedagogisk kompetanse, som forventes innen et ordinært tilbud i barnehagene i Trondheim. ▪ Dette kan innbefatte, metoder, opplæringsprogram, tiltak og spesialkompetanse. Fagkompetanse i forhold til språk, atferd-, emosjonelle- og sosiale ferdigheter. Arbeid med læringsmiljø, foreldresamarbeid, foreldreveiledning og mobbing. Utviklingsarbeid og mål for den enkelte enhet. Implementering: prosessarbeid og veiledning av egne ansatte. ▪ Drøfte normalitetsbegrepet, behovet for kompetanse for å kunne ivareta det allmennpedagogiske og evt behov for systemrettet arbeid fra BFT må med som en del av oppdraget Beskrive hva som bør defineres innenfor spesialpedagogisk hjelp. ▪ Dette kan innbefatte hva som kompetanseheving, metoder, kurs og bistand, som ikke kan forventes å bli ivaretatt innen det ordinære tilbudet.	
Prosjektorganisasjon Prosjekteier Prosjektansvarlig Prosjektkoordinator Deltakere Ressursgruppe Oppstartsdato Ferdigstillelse	Kommunaldirektøren for oppvekst- og utdanning Kristin Dypvik I denne prosjektgruppa må det være deltakere fra PPT (Laila Haugen), bhg (Terje Nilsen Saupstadringen og Gøril Linge Five, skole (Anne Trine og/eller noen fra skole), økonomitjenesten(Elen Cecilie) og fagenhet Cilje Hinsverk. Tillitsvalgte bør delta i arbeidsgruppa. Ta med en psykolog.	
Budsjett	Må løses innen eksisterende rammer	
Rapportering tidspunkt for rapportering til rådmannen		
Fremdriftsplan	Innhold	Frist
	Arbeidsgruppe nedsatt	August
	Arbeidsprosess	September – desember
	Arbeidet ferdigstilt	Desember

BARN MED NEDSATT FUNKSJONSEVNE

Dette dokumentet er bestillingen og mandatet for oppdraget fra rådmannen/kommunaldirektør for oppvekst - og utdanning til ansvarlige for prosjektet.

Prosjektleder: Kristin Dypvik

Prosjektnavn	GRBarn med nedsatt funksjonsevne
Bakgrunn Hva førte til etablering av oppdraget?	Prosjektet bygger på vedtaket i Formannskapet 27. juni sak PS 0171/17 med særlig vekt på § 19 g som omhandler barn med nedsatt funksjonsevne. Med utgangspunkt i ny paragraf i barnehageloven, § 19g barn med nedsatt funksjonsevne, må Trondheim kommune gjøre en vurdering av hvilke vansker som skal utløse vedtak om spesialpedagogisk hjelp. Trondheim kommune har fire hovedmål for oppvekst og utdanning: 1. Barn og unge utvikler tilfredsstillende grunnleggende ferdigheter 2. Barn og unge har gode læringsmiljøer 3. Flere barn og unge får hjelp og støtte i de ordinære tilbudene 4. Samarbeidet med foresatte styrkes, herunder samhandling for å sikre koordinert innsats i et familieperspektiv Det opprettes ei arbeidsgruppe som er tverrfaglig sammensatt for å ivareta faglig -, juridisk -, og økonomisk perspektiv. Arbeidet bør sees i sammenheng med det pågående arbeidet med utredningen av en ny tildelingsmodell for spesialpedagogisk hjelp og kategorimodellen som er utarbeidet for skoleområdet. Alle som deltar må være motiverte for å finne løsninger innen det ordinære opplæringstilbudet. Skal dette bli realitet, må barnehageeier, PPT, barnehage ledere, spesialpedagoger og barnehagelærere drive et systematisk, kontinuerlig og kunnskapsbasert arbeid med systemrettet arbeid.
Kritiske suksessfaktorer for gjennomføring.	
Mål	Beskrive grenseoppganger om hvilke vansker som skal utløse vedtak etter barnehageloven § 19 g Videreføre arbeid med vurdering av en tildelingsmodell.
Rammebetingelser	Prosjektet omfatter Barnehageeier, barnehager, skoler, fagenhet og BFT. Nedfelles som oppdrag i enhetsavtale.
Beskrivelse av innhold	<u>Prosjektet skal bidra til:</u> 1. Tydelig beskrivelse og grenseoppganger i forhold til hvilke vansker og funksjonsnedsettelse som utløser vedtak etter barnehagelovens § 19 g. a. Dette kan innbefatte en beskrivelse av kompetanse som bør inngå i barnehagens allmennpedagogiske tilbud av bistand og ivaretagelse. Vurdering av kurs og kompetanseheving som kan forventes som tillegg til det allmennpedagogiske tilbudet, ut fra funksjonsnedsettelse og funksjonstap hos barn. b. Utarbeide forslag til en tildelingsmodell for ressurstildeling.

	c. Dette kan innbefatte konkrete forslag til kategorier med funksjonsbeskrivelser. Modellen bør ses i sammenheng med den modellen som brukes for skole.		
	Kommunaldirektøren for oppvekst- og utdanning Kristin Dypvik Forslag til arbeidsgruppe: kommuneoverlege Betty Johanne Pettersen, 2 representanter fra kommunale og private barnehager (Gartneriet og Solbakken/SiT), Cilje Hinsverk, og Siv Akre + tillitsvalgte og skole Tildelingsmodell: Elen Cecilie Anne Trine Hagfors, Økonomitjenesten og Renate Lyng Sneisen kobles på arbeidet ved behov Styringsgruppe: Kommunaldirektør, kommunalsjefer og enhetsleder Fagenhet OU		
Budsjett	Må løses innen eksisterende rammer		
Rapportering tidspunkt for rapportering til rådmannen			
Fremdriftsplan		Innhold	Frist
	Arbeidsgruppe nedsatt		August
	Arbeidsprosess	Arbeidsgruppemøter Involvering og medvirkning i fagstab, arbeidsutvalg og ledermøter for kommunale og private barnehage	August-oktober
	Arbeidet ferdigstilt		1. november

Vedlegg 4 Kvalitetsvurdering v/Øyvind Kvello

Kvalitetsvurdering: Sakkyndig vurderinger PPT

På møte 22. desember 2015 med Cilje Hinsverk og Kristin Dypvik, leste jeg raskt igjennom 4 sakkyndige rapporter fra PPT. Felles var at de var av dårlig kvalitet, og for én av dem var det vanskelig å forstå at elevens vansker ikke lå innenfor det som skal dekkes av tilpasset opplæring / ordinært tilbudet. Siden det er mange diskusjoner om kvaliteten på de sakkyndige vurderinger og et behov for å vite mer detaljert om hvordan de er for videre arbeid på området, hadde jeg følgende systematiske gjennomgang: Kristin Dypvik plukket ut tilfeldig tekster ut fra tre kriterier; a) 5 sakkyndige rapporter for barnehagebarn og tilsvarende for skolebarn i b) hver bydel, og c) tekstene skulle være skrevet etter ny organisering av BFT (derved var de fleste rapporter yngre enn ett år, noen få halvannet år gamle). Fra én bydel var det 6 saker fra barnehage, så totalt 41 sakkyndige rapporter er gjennomgått. Det er rimelig å anta at jeg har lest et representativt utvalg. Nedenfor oppsummerer jeg min vurdering av dem.

Tekstomfang og tekstkvalitet

Den korteste sakkyndige vurderingen er på 2 sider, de fleste er på 3 til knapt 4 sider. Tekstomfanget synes riktig.

Tekstene er poengterte, informasjonstette og velskrevne. Enkelte steder skifter det trolig hvem forfatter tenker seg som adressat; for det meste er språket slik at innholdet er lett tilgjengelig, men stedvis blir det teknisk og «stammespråket» så utpreget, at det vil være vanskelig for mange foresatte og assistenter å forstå. Spesielt gjelder det når testresultater analyseres, som oftest når totalskår på WISC-IV ikke synes riktig siden det er for stort sprik mellom de ulike deltestene som inngår i den. Da analyseres de ulike deltestene inndelt i fire grupper, som så omtales og vurderes separat.

Det er gjennomført en respektfull tone i samtlige av de sakkyndige vurderingene, og barnets sterke sider beskrives omhyggelig.

Det er et ensidig individfokus i vurderingene, barnehagen/skolens forutsetninger eller kompetanse beskrives eller analyseres ikke. Dette er særs vanlig, men et paradoks når PPT pålegges å jobbe systemrettet og se hvordan miljøet påvirker barns utvikling. Likeså skal barnehager og skolars forutsetninger tas med i vurderingen av omfanget på den spesialpedagogiske bistanden. Det forutsetter en vurdering av kvaliteten på den pedagogiske arenaen. Skal denne gjøres eksplisitt i den sakkyndige vurderingen, stiller det betydelige krav til formulering for å ivareta etikken og ikke bidra til bekymring hos foresatte ved barnehager og skoler der kompetansen er svak eller systemforhold bidrar til dårlig kvalitet. Tekstene kan beskrives som individfokuserte og ikke barn–i–miljø-orienterte.

Gjennomgående benytter de som skriver sakkyndigheten seg av formuleringer som er lite presise der det er av stor betydning å være tydelig og konkret. Eksempler er: «på tilpasset nivå», «hensiktsmessig plassering i undervisningsareal», «etableres gode strategier for å møte X», «får den støtten og skjerming X trenger», «meningsfulle helheter og forståelige forbindelseslinjer i hverdagen», «unngå unødige konflikter». Hvis dette først tenkes å være et poeng verdt den plass det tar å skrive dette, må det presiseres hva som er hensiktsmessig, hva tilstrekkelig skjerming innebærer osv. Det er alvorlig hvis den som skriver sakkyndigvurderingen

mener/erfarer at skolens ansatte legger opp til unødige konflikter, og at den sakkyndige derfor mener at for denne spesifikke eleven bør det være unntak fra denne regelen. Det er også et stort problem om skolen ikke forsøker å lage meningsfulle helheter for elevene. Frasene er med andre ord villedende.

Det foretas ofte sammenstillinger hvor det siste leddet mangler og derved forringes verdien av dem, altså hvor man forteller hva som bør unngås, men ikke hva man skal foreta seg i stedet, eller at noe er bedre, men ikke hva det er bedre enn.

Sammenheng mellom årsak til ønske om sakkyndig vurdering og den kartlegging/utredning/vurdering som gjøres

For 3 sakkyndige vurderinger for barn i barnehagealder og 1 elev synes sammenhengen svak mellom det som er grunnlaget for ønske om sakkyndig vurdering og hva kartleggingen/teksten reelt handler om. For 2 av disse 4 gjelder det barn der det rapporteres om sosio-emosjonelle vansker. Der disse vanskene kartlegges, beskrives funnene (innenfor/nært opp til/utenfor klinisk område), men konsekvensene/alvorlighetsgraden synliggjøres for lite og det er ikke harmoni mellom dette og forslag til tiltak i disse sakkyndige vurderingene.

Tilstrekkelig opplyst

For 3 de sakkyndige vurderinger for barnehage og 2 for skolene, synes kartleggingen/utredningen noe knapp i forhold til den konklusjon som trekkes. I de øvrige sakkyndige rapporter synes utredningsomfanget rimelig, og derfor er det trolig ikke her man kan spare tid for PPT.

Riktige og evidensbaserte tiltak

De fleste sakkyndige vurderinger er abstrakte og unngår å angi spesifikke metoder. I 4 av rapportene vises det til at opplæring i spesifikke metoder/måter å håndtere utfordringene på vil bli gitt. Ellers så er det overraskende fravær av å vise til evidensbaserte metoder i vurderingene. I et par av de sakkyndige rapportene ivaretas ikke hovedvansken selv om det er rikelig med tilgang til evidensbaserte metoder i kommunene for denne type av vansker, men fokuset legges på generelle råd som forskning viser kan forsterke de etablerte vanskene hos barnet. Altså vil det å følge den sakkyndige anbefalingen i disse to rapportene førte til at barnets situasjon med sannsynlighet forverres.

Retten til og omfanget av tilrådd spesialpedagogisk bistand

Ut fra de opplysningene som framkommer i de sakkyndige rapportene, er jeg i tvil om cirka 1/4 av barnehagebarna og om lag 1/5 av elevene burde ha spesialpedagogisk bistand. Det er vanskelig kun å basere seg på tekstinformasjon, men det gjør også tilsynsmyndighetene når de avgjør ved f eks tvister. Men hvis tilpasset opplæring skal ha et innhold og konsekvens og ikke bare bli en floskel eller honnørord, mener jeg at det er en del av barna som vurderes av de sakkyndige til å dekkes av lovverket om spesialpedagogisk bistand skulle vært ivaretatt innenfor det ordinære.

Sakkyndige rapporter skal være på et overordnet nivå. Angitte utviklings-/kompetanse-nivå skal så brytes ned til delmål ute på enhetene. Slik er føringene, men det er behov for å drøfte både hvor overordnet den sakkyndige vurderingen skal være (som ofte skrives for tre år fram i tid), og kompetansen til å bryte ned til delmål er. Kun 9 kanskje 10 av de sakkyndige vurderingene knyttet til barnehagebarn, og 1 kanskje 2 av tekstene for elever, er konkrete og viser at den som skriver sakkyndigheten har praksiskunnskap og god kjennskap til barnet. Det er da et paradoks – men forventet, at nettopp der det er konkrete forslag til tiltak, at det gis få timer.

Tilsvarende blir det gjerne foreslått et bra omfang av timer der tiltakene skisseres i allmenngyldige vendinger/fraser/floskler, slik som «positive», «støttende» relasjoner, «tydelig språk», «tydelige beskjeder», «godt samarbeid mellom hjem og skole», «trygg og forutsigbar hverdag, hvor det skapes struktur, rammer og rutiner», «... de voksne må være bevisst sin kommunikasjon», «se og anerkjenne X hver dag», «god lærer/elev relasjon», «mestringsbaserte oppgaver», «de voksne må være sensitive på Xs signaler», «ros og anerkjennelse», «trygge rammer, struktur og forutsigbarhet», «trygge og omsorgsfulle voksne». Dette gjelder alle barn/elever, og er ivarettatt i lovverk og rammeplaner og derfor burde vært unødig å nevne. Venter foreldre og barnehage/skole lenge – opptil 12-19 måneder på den sakkyndige vurderingen, vil slik fraser kunne virke ekstra provoserende.

Evaluering

Riktignok skriver barnehager og skoler rapporter om hvordan barn/elever profitterer på den spesialpedagogiske bistanden, men PPT har uttrykt at kvaliteten på disse jevnt over er svak. Det må vurderes om den sakkyndige rapporten må angi hvilke mål som bør nås innen hvilken tid og hvordan dette skal måles og framstilles i barnehagens/skolens rapport om hvordan barnets framgang har vært. I dag blir sammenhengen mellom barnets/elevens behov og effekten av tiltak for vilkårlig evaluert, og det er følgelig heller ikke lett å etablere et troverdig grunnlag for å vurdere om angitte timetall er riktig. Kontrollen med kvaliteten i det spesialpedagogiske tilbudet er derved meget betenkelig, siden det ikke er mulig for PPT å være tett på i den daglige oppfølgingen som barnet/eleven får. Kvalitetsindikatorer må vektlegges i sterkere grad enn dagens sakkyndige tekster gjør.

Oppsummering

De sakkyndige vurderingene er informasjonstette og meget godt poengterte fagtekster. Det er gode formuleringer, men tidvis preget av «stammespråk» når innholdet i testene beskrives. Det er greit siden dette er fagtekster, men siden foresatte, assistenter og allmennlærere skal lese og basere seg på dem, bør konsekvensene av testanalysene bli tydeligere i noen av tekstene.

Tonen i de sakkyndige vurderingene er meget respektfull – både beskrivelsene om barnet/eleven, foresatte og barnehagen/skolens ansatte.

Systemperspektivet gis minimalt med plass og betydning i de sakkyndige vurderingene.

Omfanget av utredningene synes i all hovedsak å være riktig, med noen få som muligens burde vært bedre opplyst, men ingen barn/elever som synes overdrevent kartlagt.

Det er i hovedsak god logikk mellom hva som er årsaken til ønske om sakkyndig vurdering og selve utredningen. Det kan vitne om godt forarbeid, for testresultatene viser at ønsket bekreftes i form av testutfall på de angitte funksjonsområder. Dette er oppsiktsvekkende, sett f.eks. i forhold til at norske og svenske BUP'er i omkring 80 % av sakene jobber med andre tema enn det henvisningen handlet om.

Tiltakene er vanskelig å vurdere fordi de er så rundt formulert og allmenngyldige. Det vises ikke eksplisitt til evidensbasert praksis. I noen av sakene sikres dette ved at det skal gis opplæring av ansatte fra f.eks. Trondsletten/St. Olavs hospital eller Skoleteamet.

Det er et fåtall som er konkret i metodebruk – i all hovedsak for barnehagebarna.

Det er de mest konkrete sakkyndige rapporter som angir færrest timer. Det synes nesten som en regel i fagtekstene at jo flere floskler og allmenngyldige utsagn som presenteres som tiltak, desto flere timer tilrådes.

Evaluerings blir lemfeldig behandlet og det sikres ikke gode mål på om tiltakene gir ønsket/forventet effekt, ei heller sikres det at de ansatte i barnehage/skole makter å bryte ned til gode delmål.

Det er ikke tydelige kvalitetsforskjeller mellom bydelene, heller ikke når det gjelder tekstomfang eller hvordan utredninger anlegges. Det synes personavhengig når det angis konkrete tiltak versus der de skisseres forholdsvis diffust og i noe allmenngyldige formuleringer.

Trondheim, 29.12.2015

Øyvind Kvello

Rapporten i sin helhet:

Meget god	God	Dårlig
VVI		

Logikk mellom henvisning, utredning/kartlegging og konklusjon:

Meget god	God	Dårlig
VIIII		III

Mengde av testing/kartlegging:

For lite	Adekvat	For mye
III	VVII	

Om innholdet i den sakkyndige rapporten rimer med retten til eller omfanget av spesialpedagogisk bistand:

Tvilsomt om barnet burde fått	Adekvat	Barnet/eleven burde fått
VVI	IIII	
	I (men for mye)	

SKOLE

Rapporten i sin helhet:

Meget god	God	Dårlig
V, VI	I	

Logikk mellom henvisning, utredning/kartlegging og konklusjon:

Meget god

God

Dårlig

V, VI

II

I

Mengde av testing/kartlegging:

For lite

Adekvat

For mye

II

V, VIII

Om innholdet i den sakkyndige rapporten rimer med retten til eller omfanget av spesialpedagogisk bistand:

Tvilstomt om barnet burde fått

Adekvat

Barnet/eleven burde fått

VI

VII

VII (men i for stort omfang)

Språkstimulerende spill og DUÅ – 9 (1) rapporterer konkrete, alle fra barnehage og 1 (2) fra skole: Noen av de mest konkrete har færre timer, mens de veldig løselige kompenseres med timer.

Vedlegg 5 Innspill fra kommunale og private barnehager

Kommunale barnehager:

- Beskriv hva tenker du ut fra din profesjon bør være innenfor det allmennpedagogiske tilbudet.
 - Tilknytning og relasjonskompetanse.
 - Observasjon og kunne kjenne igjen og identifisere risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer.
 - Barnehagelærere må ha veiledningskompetanse - satt i system
 - Refleksjonskompetanse over egen jobb og systemet som ivaretar dette i personalgruppene.
 - Kompetanse på hvilke hjelpeinstanser som er tilgjengelig for familiene.
 - Familiens situasjon og hvordan denne påvirker barna
 - Lekens verdi og språkutviklingen.
 - Jobbe på førhenvissningsnivå - eks internt fagteam - med det forebyggende som tema
 - Organisering er også en stor del av dette.
 - Å være en anerkjennende god voksen er en stor del av jobben i barnehagen - hvem er du i møtet med barna.
 - Det fysiske læringsmiljøet er viktig når nye barnehager utvikles og bygges.

Prosjekt Barnehagelovens § 19 a og g

Referat fra gruppen private barnehager 24.10.17

(Marianne Sjetne, Torstein Johannesen, Anita Gaustad, Trude Nordgaard og Solfrid Westly)

Grunnkompetansen må være god.

Gode team – viktig å bygge gode team som skaper en god hverdag rundt alle barna.

En godt tilrettelagt hverdag for de barna som trenger ekstra oppfølging.

Samarbeidet mellom det allmennpedagogiske arbeidet og det spesialpedagogiske arbeidet er avgjørende for å få god kvalitet i hverdagen for barna.

Foreldresamarbeidet må være ekstra tett i saker hvor barnehagen har bekymringer knyttet til barnet.

Rammeplan gir tydelige føringer.

Når vi blir bekymret for et barns læring og utvikling, er det viktig å ha gode interne rutiner for å sette inn tiltak raskt. Her er Spes.ped.håndboka en god veileder.

Vanskelig å skille ut spesifikke vansker som er innenfor eller ut over det som skal dekkes av det allmennpedagogiske tilbudet. Det er graden av vansken som er avgjørende. Hvis vansken er vedvarende og ikke kan løses innenfor det allmennpedagogiske, vil det være behov for ekstra ressurser enten etter Barnehagelovens §19 a eller g.

Referent

Solfrid Westly, pedagogisk konsulent Sit Barn

Vedlegg 6 Innspill fra psykolog

Allmennpedagogisk tilbud i barnehagen -prosjektmøte 24.10.17

Viktige momenter fra et psykologisk perspektiv v. psykologspesialist Guri D. Stokland

Tre hovedtema som er viktig at alle som jobber i barnehagen har god kunnskap om:

1. **Trygghet/tilknytning** – Ut ifra Trygghetssirkelen - ikke kun sirkel, men drøfte sammen, f.eks. lesegrupper ut ifra fra boka "Se barnet innenfra", sirkelhistorier ut ifra egne erfaringer med barn i barnehagen. Reparasjonssirkelen ifht hvordan vanskelig atferd betyr at ungene trenger hjelp med følelsesregulering. Forstå barns signaler og villedende signaler, lese bak atferd og møte på underliggende følelse. Skape trygghet med oppdeling i små grupper, skjerming, og forutsigbarhet for hele barnegruppa.
2. **Følelser** som tema - forståelse, sette ord på følelser i situasjonen jf trygghetssirkelen. Forståelse for underliggende følelse samtidig som man setter grenser. Ha følelser som tema i hele barnegruppa. F.eks. bruke materialet: Grønne tanker -glade barn, som er en del av psykologisk førstehjelp. Lære om følelser utfra historier og psykoedukasjon, samtidig som det relateres til konkrete episoder i hverdagen.
3. **Sosial kompetanse** - temaene nevnt før vil begge øke sosial kompetanse, med økt forståelse for egne og andres følelser i situasjoner, og slik bedre forståelse i de sosiale situasjonene. Det er videre viktig at de barnehageansatte er tett på i lek, også ute. Ha som tema viktigheten av å følge ungene også når de er i lek, (oppe på sirkel), for å styrke denne. Barna skal ikke bare få holde på for seg selv om de er "rolig", men viktig å observere samspillet nærmere og støtte ved behov. Sette ord på andre barns- og egne intensjoner i lek for barn som strever med å komme inn i samspill. Finne muligheter for å ha små lekegrupper og noen fastlagte lekesekvenser for å inkludere også de som strever, og at andre barn også får redskap for å få disse barna med.

Noen overordnede punkter:

Det er viktig at alle deltar i opplæringa og tankegangen skissert over, ikke bare spes ped og ped leder.

Det bør systematiseres faglig overføring mellom avdelinger f.eks. av veiledning gitt. Bruke ifht lignende problematikk. Vi ser at barnehagen kan få gjort mye selv og tidlig inn når dette virker.

Ha fokus på hele systemet i veiledning, ikke bare enkeltbarnet som strever.

Effekt:

En vil anta at disse tiltakene kan bidra til mer trygghet i barnegruppa, og kan bidra til å minke behovet for spesialpedagogisk hjelp ifht angst og utrygghet, sinne og utagering og mildere sosialspektervansker.

Vedlegg 7 Innspill fra professor i spesialpedagogikk

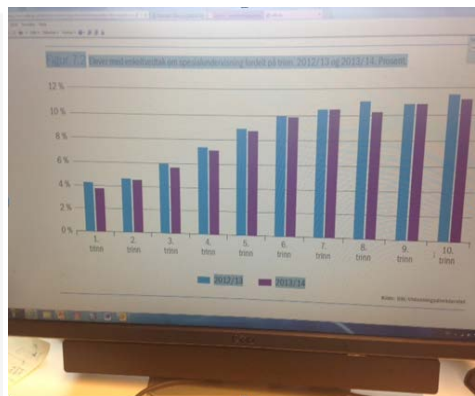
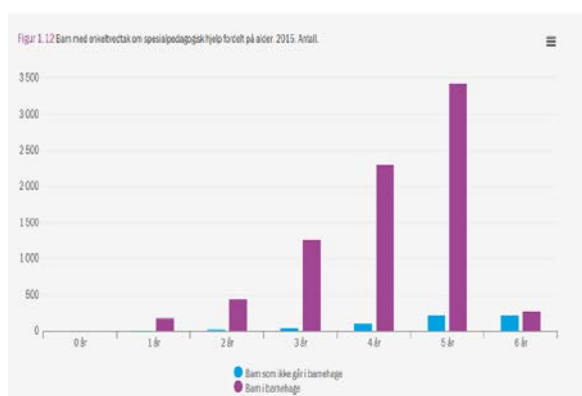
DMMH – Dronning Mauds Minne Høgskolen

Prosjekt om barnehagelovens § 19a og g

Sammendrag fra Berit Groven 24.10.2017

Bakteppe

1. Å se opplæringssektoren under ett, her barnehage og grunnskole – altså en tilnærmet lik profil for henholdsvis barnehage og grunnskole, dvs. flest enkeltvedtak ved overganger (Udir.)
2. Hvordan er profilene for Trondheim kommune relatert til aldersfordeling?
3. Hva kan satsing på tidlig innsats forstås/fortolkes ut fra profilene i Trondheim kommune?

Som spesialpedagog – hva tenker jeg bør være innenfor det allmennpedagogiske tilbudet?

- **Kompetanse** – tilgjengelig kompetanse, bruk av eksisterende kompetanse og vurdering av kompetansebehov. Dette aktualiserer også styrers og pedagogiske lederes rolle. Det representerer et tankekors at barn som opplever vansker i utvikling, lek og læring, gjerne er mest sammen med ansatte uten pedagogisk, spesialpedagogisk kompetanse eller tilsvarende (jf. personalgruppe med tverrfaglig sammensetning). Aktualiserer behov for *veiledning*, både systematisk og usystematisk. Omfatter også PPTs systemiske arbeid i barnehagen, samt veiledning fra andre aktuelle fagpersoner og instanser. Barnehagelærerutdanninga har relativt lite innslag av undervisning om spesialpedagogiske tema. Barnehagelærere/førskolelærere har en svært viktig innsikt relatert til det allmennpedagogiske tilbudet i barnehagen, men spinkel (i utgangspunktet) relatert til det spesialpedagogiske arbeidsfeltet.
- **Spesialpedagogisk kompetanse i barnehage** – slik at den spesialpedagogiske kompetansen kan supplere og videreutvikle den allmennpedagogiske. Det reiser igjen en diskusjon om hvorvidt ordninger med f.eks. ambulerende spesialpedagoger kan ivareta en slik funksjon., selvfølgelig noe avhengig av tilsettingsvilkår.

Betydningen av styrking av kompetanse i spesialpedagogikk

- **Betydning av tilrettelegging av forebyggende tiltak** – på alle nivå. Konkretisering av hva tidlig innsats i de respektive avdelingene/basene og barnehagene er eller kan være, vil få betydning for felles satsing på systemnivå og relatert til enkeltbarn eller grupper av barn.

- Med utgangspunkt i to eksempler fra grunnskolen – vel 10 år tilbake i tid.

Kommune a) reduksjon fra vel 7 % av elevene det var fattet enkeltvedtak om spesialundervisning for til under 2 % - gjennomført i samråd med foreldre. Skolen etablerte ulike varianter av styrking av det allmennpedagogiske tilbudet/tilpassa opplæring – grupper med tidsbegrensning, to-/flerlærerstystem osv. En klar forutsetning for omlegginga: at ressurstilgangen var stabil, evt. økende.

Kommune b) reduksjon av antall enkeltvedtak – men uten at det ble satset særskilt for å styrke det allmennpedagogiske tilbudet. Min konklusjon: Elever kunne bli dobbelt tapere – de tapte rett til spesialundervisning uten å vinne ei opplæring som var bedre tilpassa innen det allmennpedagogiske tilbudet.

Effekt

På sitt beste – at barnehagens allmennpedagogiske tilbud innebærer at noen barn ikke har behov for spesialpedagogisk hjelp.

Vedlegg 8 Innspill fra barnevernet

Hva bør være innenfor det allmennpedagogiske tilbudet i barnehagene (beskriv ut fra et barnevernfaglig perspektiv):

(Eksempel, Hvorfor?, Hva vil effekten være?, På hvilken måte kan det ivaretas?)

- Til enhver tid oppdatert grunnkompetanse hos personalgruppen. Blant annet knyttet til barns generelle og særskilte behov og normalvariasjon innenfor ulike utviklingsområder, traumebevisst omsorg, kunnskap om relasjonsutvikling/tilknytning, samt kunnskap om systemene og mulighetene rundt familier og barn.
 - Mål: mangfoldig samfunn vs. likhet - spørsmålet? Krevende å ha et system som tilpasser seg det enkelte barn, alternativet er å tilpasse barnet til systemet (dilemma).
 - En vurdering av disponering av tiden til de ansatte i barnehagene - erfarer at de med mest kompetanse er minst med barna - i hvilken grad kommer kompetansen barna til gode? (Svært høye dokumentasjonskrav, oppfølging av enhetsavtale etc. spiser av tiden til de ansatte med mest kompetanse.)
 - Lav terskel for å ta opp bekymringer med foreldre eller melde videre, samt sikre at det blir nødvendig dokumentert. Barn har ikke tid til å vente.
-
- Det forventes at barnehagene har en grunnkompetanse om barnevern, både når det gjelder praksis og lovverk. Trygghet knyttet til kontakt og samarbeid.
 - Gangen i barnevernssak, bekymringsmelding, undersøkelse (3mnd.), hjelpetiltak (i utgangspunktet frivillig) og omsorgstiltak (frivillig eller tvang)
 - Drøfting/bekymringsmelding på tidspunkt som gjør det mulig å bistå barnet med riktige tiltak - magesfølelsen stemmer - beskriv.
 - Personlig ansvarlig for opplysninger en selv sitter med - vet de ansatte det godt nok? Er de trygge nok til å greie å stå i det og gjøre de riktige vurderingene/beslutningene?
 - Meld etter foreldre er informert så fremt det ikke omhandler vold og overgrep
 - Samhandling og samarbeid om det enkelte barns behov mellom barnevern og barnehagene (og andre). En sikring av at barn ikke blir behandlet som "en stafettpinne" i at de forventes oppfulgt av andre etter feks. en bekymringsmelding.
 - Barnehagen MÅ følge opp barnet og familien parallelt med oppfølging fra andre, også når bekymringsmelding er sendt.
 - Barnehagen må vurdere hvordan virkning deres kompenserende rolle ovenfor barnet/familien har. Dekker kompenseringen over mangler i omsorgen som ytes av foreldrene? Hvilken virkning vil det da ha på sikt? Hvorvidt vil det ha konsekvenser for barnet å endre dagtilbud (eks. bytte av barnehage eller overgangen til skole) dersom barnehagen i stor grad kompenserer for mangler i foreldrenes omsorgsutøvelse.

Vedlegg 9 Innspill fra fysioterapeut

Beskriv hva du tenker ut fra din profesjon bør være innenfor det allmennpedagogiske tilbudet:

Forståelse for grunnleggende teoretiske modeller om motorisk utvikling. Læring/utvikling av motoriske ferdigheter skjer i samspill mellom individet, omgivelsene og den motoriske oppgaven (Newell).

Barn lærer av erfaring og problemløsning (prøving og feiling).

Bevegelse uttrykkes gjennom den du er (personlighet, erfaringer..) og i hvilken kontekst du er. Kan derfor ikke redusere bevegelsesutvikling til motoriske ferdigheter (kan/kan ikke). Motorisk utvikling ses på som en del av et hele. Knyttes til funksjon i hverdagen med utgangspunkt i aktivitet og deltakelse med andre barn.

Læringsperspektiv og helseperspektiv (går i hverandre). Lærer med kroppen, lever livet med kroppen, mestring og bevegelsesglede påvirker selvfølelsen, positive kropps- og bevegelseserfaringer essensielt mtp helse.

Barnehagen skal ha kunnskap om hvordan legge til rette for bevegelsesglede, mestring, utfoldelse, utforsking....

Kunne noe om normalutvikling - normalvariasjon - avvikende utvikling ut i fra teorigrunnlag nevnt over.

Gi eksempel

Passivitet kan handle om mangel på trygghet i omgivelsene eller mangel på bevegelseserfaring.

Et barn som erfarer nærpersioners vold/rus kan påvirke bevegelsesmønsteret (passiv/svært aktiv). Kan ikke trene bort høyt aktivitetsnivå!

Hvorfor tenker du dette er viktig:

Bevegelse er grunnleggende for utvikling/læring og er viktig mtp helse.

Rammeplan: Barnehagen skal være et trygt og utfordrende sted.....Barnehagen skal være et en arena for daglig fysisk aktivitet og fremme barnas bevegelsesglede og motoriske utvikling. Gjennom arbeid med fagområdet (kropp, bevegelse, mat og helse) skal barna få mulighet til å sanse, oppleve, lære, leke og skape med kroppen som utgangspunkt.

Hva tenker du effekten vil være: Hensiktsmessig hjelp der det trengs (rett hjelp til de barna som trenger). Helsefremming vil bidra til å styrke hele barnegruppa og foreldrene.

På hvilken måte kan det ivaretas?

Flerfaglig blikk: fysioterapeut bidrar med systemobservasjon, fagdag til ansatte med innlegg om bevegelsesutvikling (dette innlegget kunne godt vært et tilbud ut over de barnehagene som deltar i FFB), evt opplæring/bruk av EYMSC (enkelt verktøy som kartlegger funksjon ift alder og som ivaretar erfaringsperspektivet).

Kunnskapsoverføring mellom faggrupper: Fysioterapitjenesten kan brukes mer med tanke på systemarbeid (ikke bare henvisning på enkeltbarn).

Refleksjon i ansattegruppen, sammen med foreldrene.

Vedlegg 10 Innspill fra lege

Beskriv hva du tenker bør være innenfor det allmennpedagogiske tilbudet

Jeg tenker at barnehage har flere funksjoner – både omsorg og pedagogikk. I et komplekst samspill mellom hjemmet/foreldre, ulike ansattegrupper og støttetjenester (basert på det gitte samfunnet som utgjør rammen rundt det hele ...) skal barnehagen bidra vesentlig til at barnet utvikler seg til "gangs menneske" Begrepet *livsmestring* liker jeg å tenke som en målsetting fremfor andre begreper og jeg tenker at *læringsmiljø* er det felles begrepet som brukes om alt det som skjer i barnehagen....

Utfordringen er at forutsetningen barna og de ansatte har er så forskjellig..

Det allmennpedagogiske tilbudet bør evne

- å ta i mot barnet uavhengig av hvilke spesielle behov barnet har
- å samspille med barnet på dets premisser i dagliglivets aktiviteter
- å observere barnet i forhold til fysisk, psykisk og sosial funksjon i dagliglivets aktiviteter
- å utforme dagliglivets aktiviteter tilpasset barnets alder og modenhet
- å kunne redegjøre for alternative forståelser av eventuell variasjon i funksjon og hvordan de kan kompenseres ved hjelp av de ansatte/barnehagen som helhet, på kort og lang sikt
- å se seg selv som et helhetlig miljø/tilbud
- å samspille med støttetjenester som måtte settes inn
- å kunne skriftliggjøre sine observasjoner og anbefalinger

Barnehagens språk innsats bør være bred – ansatte bør ha godt norsk språk som grunnlag, dernest evt. morsmåstilpasset kompetanse. I tillegg må barnehagen lage en plan/målsetting for "språkdanningen" ... Health literacy må inn i tenkningen.

Barnehagens ledelse må kunne utforme barnehagen som et helsefremmende tiltak – som et overordnet samlet tilbud som gir et grunnleggende viktig bidrag til livsmestring ..

Gi eksempel

Hvorfor tenker du dette er viktig

Opplevelse av trygghet og mestring i forhold til andre barn og voksne er grunnleggende viktig. Språk danner bakgrunn for de fleste utviklingsmuligheter barnet skal ha/få.

Hva tenker du effekten vil være

Bedre health literacy utvikling. Bedre livsmestring på kort og lang sikt.

På hvilken måte kan dette ivaretas

Flere ansattegrupper – ikke bare innenfor pedagogikk. God og kontinuerlig refleksjon blant ansatte og veiledning ved behov.

Vedlegg 11 Innspill fra Politiet

Nina Kristin Flo Mørkved

Det følgende skriver jeg ut fra min subjektive oppfatning, etter i mange år har vært barneavhører og etterforsker i saker som omhandler vold i nære relasjoner/seksuelle overgrep.

Fra mitt ståsted mener jeg det er viktig at barnehage- og skolepersonell er trygge på hva de skal gjøre i situasjoner hvor barn forsøker å formidle at de er utsatt for vold- og/eller seksuelle overgrep. Disse kan utgjøre en utrolig stor forskjell i barns liv! Et uttrykk sier "du ser det ikke før du tror det"- og for barnehage/skolepersonell er dette viktig å ha med seg i daglig arbeid.

Barn har ulike måter å formidle på, og det er viktig å være klar over at f.eks seksuell adferd ikke nødvendigvis betyr at barna er utsatt for seksuelle overgrep. Seksuell adferd må man selvsagt være obs på i forhold til at straffbare forhold kan ha skjedd, men adferd alene kan være utfordrende å starte en politietterforskning på. I disse tilfellene, der man er usikker på om man skal anmelde forholdet til politiet eller ikke, tenker jeg at det å ha dialog med politiet (avdelingen som jobber med barn) om veien videre kan være lurt før man f.eks kontakter foreldre. Fra et politiperspektiv vil det uansett være nyttig med god dokumentasjon og notoritet rundt evt hendelser i barnehagen/på skolen. Hvilke hendelser har skjedd, hvordan har man håndtert dette i barnehagen/skolen, hva har den voksne sagt og hva har evt barnet svart?

I de tilfeller barna kommer med utsagn som kan relatere seg til vold/seksuelle overgrep er det viktig å notere seg akkurat hva barnet har sagt og hvilken situasjon som gjorde at dette ble et tema. Og her er mitt lille hjertesukk; når barnet kommer med utsagn som dette er det viktig å være til stede der og da. Være nysgjerrig på hva barnet mener og ta dem på alvor fra første stund. Allerede her kan man kanskje få en liten indikasjon på hva man kan stå overfor. Barn bruker jo begreper så forskjellig- og det å slå kan bety noe annet enn det vi som voksne legger i det å slå. Derfor er det viktig å forfølge dette videre der og da. (Du sier pappa slår; hva mener du med å slå? Hva gjør pappa når han slår? Vis meg hvordan han gjør når han slår) Føler f.eks den ansatte det er trygt å sende barnet hjem etter at man har hatt samtalen? Hvorfor/hvorfor ikke? Refleksjoner rundt barns utsagn er svært viktig - hva betyr egentlig det barnet sa nå? Og hvis man ikke forstår hva barnet mener, spør barnet en gang til.

Selvsagt er det viktig å ikke gå for langt i spørsmålsstillingen, men det at man bruker barnas egne ord og er nysgjerrige på det de sier handler også om ivaretagelse. Barn som prøver å formidle vold/overgrep gjør det på sin måte, og de gjør det gjerne til de voksne som de føler tillit til. Dersom den voksne da ikke lytter og er nysgjerrig kan også dette oppleves av barnet på ulike måter (svik, ikke så ille at de voksne gjør noe/normalisering, bryr seg ikke etc...). Denne avklaringen kan også være viktig fra et foreldreperspektiv; det er jo ikke sikkert at barna er utsatt for vold/so selv om de bruker begreper som vi assosierer med nettopp dette.

For de som jobber med barn kan det være greit å vite at de barna som lever i vold ikke nødvendigvis klarer å skille mellom ulike hendelser og episoder hvor de blir utsatt for vold – fordi det kanskje er tilnærmet det samme som skjer hver gang. Også voksne som lever i vold har utfordringer med dette. Når politiet starter etterforskning og barnet blir avhørt er det ofte slik at de ikke vil, tørr eller er klar for å fortelle akkurat når politiavhøret skjer- de klarer heller ikke skille hendelser fra hverandre. Derfor må de som jobber med barn tørre å snakke med barnet i situasjoner der barnet selv ønsker å snakke, slik at dette kan være et bakteppe for politiet i forbindelse med f.eks avhør av barnet. (Notoritet i forhold til spørsmålsstilling er selvsagt viktig. En god regel er å bruke barnas ord og stille åpne spørsmål rundt det barnet selv har sagt. Vær åpen og tilgjengelig for barnas spørsmål – ikke love noe man vet man ikke kan

holde. Eks; at barnet sier at dette må du ikke si til noen og den voksne lover at man ikke skal gjøre det for så å kontakte barnevernet/politiet. Spør heller; hva er det som gjør at du ikke ønsker at noen skal vite det? Hva tror du vil skje dersom mamma/pappa får vite at du har fortalt meg dette?)

Et annet viktig tema er at personell må vite hvordan man f.eks skal forholde seg til evt blåmerker, skader o.l. Sporsikring kan for politiet være viktig i forbindelse med etterforskningen. Her skjønner jeg at det er vanskelig å vite når man skal gjøre hva. Men hvis barnet sier at pappa/mamma/andre i går kleip meg så hardt rundt armen at jeg fikk vondt, kan man spørre om hvor på armen det var og spørre om å få se. Her kan det være viktig å ta foto uansett om man ser skader/blåmerker eller ikke. Det kan jo være annerledes enn det barnet forteller, og igjen – viktig både i et barneperspektiv og i et foreldreperspektiv i forbindelse med en politietterforskning. (Ved mer alvorlige skader som kan relateres til evt vold og/eller utsagn som indikerer nylig utsatt for so- vurderer evt å kontakte lege/politi)

Et langt svar på et kort spørsmål; men jeg mener at kompetanse og trygghet i forhold til å snakke med barn som kan være utsatt for vold/so er helt essensielt for personell som jobber med barn i det daglige. Man må være i beredskap og vite hvordan man skal håndtere utsagn fra barn som kan indikere vold/so- slik at man ikke blir handlingslammet i situasjonen. For det er den ene situasjonen som kan være avgjørende for at man får et godt beslutningsgrunnlag for veien videre. Det kan også være den ene situasjonen der vi faktisk får barnet til å fortelle hvordan de egentlig har det hvis de lever i vold/med so, og det kan være den situasjonen som gjør at vi gjennom samtale med barnet kan avklare at pappa eller mamma kanskje ikke slo i det hele tatt, men f.eks tok tak i armen litt hardt (ikke greit det heller selvsagt).

Politiavhør skjer gjerne 1-2 uker etter at barnet først har fortalt, og det er faktisk ikke sikkert at barnet akkurat da har lyst å fortelle mer...eller at de akkurat den dagen ikke har lyst å si noe om familien sin. Effekten av å tidlig avklare hva barnet mener med utsagn som kan indikere vold/so vil være viktig både fra et barneperspektiv og fra et foreldreperspektiv. Ut fra barnets utsagn, som man har vært nysgjerrig og utforsket til en viss grad, har man et bedre beslutningsgrunnlag i forhold til evt beskyttelsestiltak, politianmeldelse, grunnlag for varsling av barnevernet – og /eller at man avklarer at barnet ikke nødvendigvis er utsatt for noe som kan være straffbart/bekymringsverdig. (ang det siste her er det viktig også å dokumentere utsagnet og avklaringen...i tilfelle det kommer nye situasjoner)

Jeg tror at det kunne vært bra at personell som jobber med barn, og som evt ikke vet så mye om politietterforskning, kunne fått informasjon om hva politiet gjør når vi mottar en anmeldelse og hvordan saken derfra håndteres- og hvorfor det håndteres på denne måten (objektivitet, påvirkning, bevisverdi osv) Det ville nok også skapt bedre forståelse for hvorfor man noen ganger henter ut barn fra skole og barnehage i forbindelse med politiavhør, og hvorfor det er viktig at personell fra barnehage/skole, som barnet har tillit til, er med på dette. Jeg tror også at opplæring i forhold til samtale med barn ville vært med på å gjøre personellet tryggere på at det er greit å snakke med barn om vold/so uten at man skal være redd for at man gjør noe feil i fht f.eks politietterforskning. Det er ikke et spørsmål om man skal snakke med barna om dette, men hvordan man gjør det J

Håper dette var til nytte, og lykke til med prosjektet.

Mvh Nina

Vedlegg 12 Innspill fra Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT)

Vi tenker at rammeplanen er sentralt utgangspunkt her. Vi er tillegg opptatt av PPTs mandat i forhold til systemarbeid ut på barnehager. Vi ser at det er stor variasjon fra barnehage til barnehage, og ser behov for kompetanseheving på ulike områder. Det er viktig med **gode interne systemer** på barnehagene for selvvurdering og i gangsetting av systemrettede tiltak, samt evnen til å be om bistand til slikt arbeid når det er behov. Vi nevnte Flerfaglig blick og fagteam bl.a som eksempler.

Det er videre viktig med kunnskap og kompetanse på møte med større mangfold og kompleksitet, og hvordan man evner å inkludere det enkelte barn. Kompetanse på barns normalutvikling og skjevutvikling, og kunnskaper om hva også utsatte barn har behov for i det allmennpedagogisk tilbudet.

God relasjonskompetanse hos alle personalgruppa. Og **veiledningssystemer** for også assistenter, læringer, vikarer mm.

Vi glemte å si noe om temaet barn som blir krenket/mobbet i barnehagen, men tenker at også dette hører hjemme innenfor dette feltet.

Vedlegg 13 Innspill fra ergoterapeut

Prosjekt for mandat iht Barnehagelovens § 19 a og g. Hva sees på som utenfor det ordinære ut fra egen profesjon. V/ ergoterapeut Line Brandt

Innenfor det allmennpedagogiske:

Rådgivning og veiledning knyttet til barns mestring av ferdigheter i daglige aktiviteter som lek, læring, fritid og egenomsorg. Dette arbeidet kan gjerne knyttes til grupper av barns om strever med det samme.

Opplæring/veiledning i metoden skrivedans, også gruppebasert.

Undervisning til barnehagepersonell om aktiviteter og tiltak som fremmer utvikling hos førskolebarn.

Deltagelse flerfaglig blikk.

Erfaring viser at tidlig stimulering i praktiske/funksjonelle ferdigheter bidrar til mestring og selvstendighet. Ettersom lek er barn i barnehagens dominerende virksomhet så er det viktig at barna får leke seg til nyttige ferdigheter med ros, oppmuntring og guiding, det å legge omgivelsene til rette for læring er derfor viktig.

Utenfor det allmennpedagogiske:

Individuell oppfølging av enkeltbarn etter henvisning. Det gjøres gjennom observasjon og kartlegging av barnets ferdigheter. Videre kan oppgaveorientert trening gjennom målrettet bruk av aktivitet som er meningsfull for det enkelte barnet. For at intervensjonen skal ha størst effekt, er det ofte nødvendig at tiltak utføres av barnehagens personale, etter anbefaling og/eller veiledning av ergoterapeut. På denne måten kan tiltak gjennomføres i naturlige situasjoner når barnet er tilgjengelig for det. Ved behov kan ergoterapeuten være med på å rådgi for tilrettelegging av omgivelsene, vurdere behov for og søke ut tekniske hjelpemidler fra NAV hjelpemiddelsentral.

Vedlegg 14 Innspill fra rektor

Tankenotat ved/Rigmor Furu

- Tidlig innsats
 - Stortingsmelding 21 - Lærelyst, tidlig innsats og lærelyst i skolen
 - Regjeringens mål: Muligheter for alle ved å styrke barnehagen og grunnmuren i skolen
 - Ikke bare innsats i ung alder, men å reagere raskt og sette inn tiltak ved avdekking av vansker. Viktig i det allmennpedagogiske.
- Språk
 - Atferd, kan også handle om språk... Mange vansker kan ha sitt utspring i språkvansker..
 - TK er i gang med å lage språkveileder (Tone Raphael), fokus på å gjøre den enkel å forstå og "lett tilgjengelig" for alle, også assistenter
 - Lærerne på 1. trinn i skolen bl.a. opptatt av at det allmennpedagogiske i barnehagen må fokusere på
 - begreper
 - bokstavlyder, IKKE bokstavnavn
 - skrivegrep (vanskelig å avlære feil skrivegrep).
- Sosioemosjonelle vansker, familie, tilknytning
 - mange nye familieforhold
 - styrket samarbeid med foreldre/ foresatte (jf. Enhetsavtalens fjerde mål om at samarbeid med foresatte bør styrkes...)
 - veiledning til foreldre/ foresatte. Barnehageansatte har mye kompetanse og dette bør gis innenfor det allmennpedagogiske.
- Gode rutiner for overgang barnehage - skole viktig. Hva er viktig i denne overføringen, hva trenger skolen å vite, hva er nyttig?
 - Være en del av en gruppe
 - får ofte beskjed om at barnet fungerer best i små grupper - nyttig info? Har vi de samme mulighetene i skolen?
 - Selvhevdelse og selvstendighet
 - Relasjonskompetanse/samspillskompetanse

Se eget skjema som jeg sender deg. Skjema med punkt vi ønsker at barnehagen skal si noe om ved overgang barnehage - skole.

- SV og tilråding av timer. Kan vi kutte SV og EV med lavt timetall? Burde disse timene heller ha styrket det ordinære/det allmennpedagogiske? (Jf. verdt å se på "Dovremodellen"?) Andre eks.
 - Atferd? 114 årstimer...Hva gjør vi med det? Et barn med ADHD har behov for kontinuerlig tilrettelegging i alle timer (25 t/u, ikke bare 3 t/u). Dvs. hele opplæringstilbudet med kontaktlærer i spissen må legges til rette all undervisning.
 - Hørsel: tekniske hjelpemidler og tilrettelegging rundt hørsel mener jeg at vi burde ha klart innenfor det ordinære i mange tilfeller.
- Utsatt skolestart? Viktig sp.mål; hva kan barnehagen tilby som skolen ikke klarer å tilby/imøtekomme? Må være tungtveiende grunner, f.eks. at barnet/ barnehagen er midt i et spesielt tilrettelagt opplegg hvor skolen ikke har kompetanse?
- Viktig å ikke "skremme" foreldre i barnehagen med at overgangen til skolen blir så stor, lav voksentetthet osv... Fortell om, trygg foreldre og bygg på de positive erfaringene dere har med samarbeidet med skolen. Fokuser på vårt gode samarbeid i overgangen for å legge til rette for et best mulig opplæringstilbud for alle.

Vedlegg 15 Kompetanse-pool

- Inkluderende og systemrettet tiltak i barnehagen

Hva: Et tiltak som skal tilby og bygge kompetanse i og sammen med barnehagene .

Prosjekt/produkt:

Organisere og etablere en tverrfaglig sammensatt team med bred faglig kompetanse.

Hva skal skje i 2018

- Utrede sammensetningen av kompetanse
- Spes ped, Fysio, barnevern, logoped, pedagog. Kompetanse på språk, system, tilknytning, relasjon, organisering, observasjon.
- Tett samarbeid med utdanningsforbundet, barnehager og PPT
- Samarbeid med forskere fra DMMH og NTNU for å sikre faglig kvalitet, kompetanse og evaluering

Hvorfor:

- Følge opp ny rammeplan i barnehagen og endringer i barnehageloven.
- Systematisk og målrettet oppfølging av små vedtak (1-9) timer i barnehagen.
- Følge opp politisk vedtak og plan for ny fordelingsmodell i barnehagen
- Sikre at flere barn får mer spisset hjelp som organiseres gjennom barnehagens ordinære barnehagetilbud.

Hva vi vil oppnå:

- Etablere et tiltak som skal være kompetansebyggende for kommunale og private barnehager.
- Tilby et alternativ tiltak til barnehagene for å oppfylle vedtak ihht Barnehageloven §§§ 19 a, 19 g og 19 h
- Bygge et allmennpedagogisk tilbud som inkluderer og når flere barn innenfor det ordinære tilbudet
- Støtte opp systemrettet arbeid i barnehager som har behov for grunnleggende veiledning og kompetanseheving

Hvem er involvert: I Trondheim kommune:

- Representanter fra BFT, skole, barnehage, rådgivere fagstab, Fagenheten, UH-sektoren: NTNU, DMMH

Finansiering:

Skjønnsmidlene vil dekke 50% av prosjektet mens resten dekkes av interne kompetanseutviklingsmidler innen OU.

Beløpet det søkes om er: 300 000 kroner i 2018.

Ansvarlig søker:

Camilla Trud Nereid
Hilde Skybakmoen
Kristin Dypvik
Representant fra Fagenheten

Caseoppgave 1s analyse av sakkyndig vurdering**§ 19 a. Rett til spesialpedagogisk hjelp**

Barn under opplæringspliktig alder har rett til spesialpedagogisk hjelp dersom de har særlige behov for det. Dette gjelder uavhengig av om de går i barnehage.

Formålet med spesialpedagogisk hjelp er å gi barn tidlig hjelp og støtte i utvikling og læring av for eksempel språklige og sosiale ferdigheter.

Spesialpedagogisk hjelp kan gis til barnet individuelt eller i gruppe. Hjelpen skal omfatte tilbud om foreldrerådgivning.

Kommunen skal oppfylle retten til spesialpedagogisk hjelp for barn bosatt i kommunen.

Fylkeskommunen skal oppfylle retten til spesialpedagogisk hjelp etter denne loven for barn i barneverninstitusjon og barn som er pasient i helseinstitusjon eid av regionalt helseforetak, eller i privat helseinstitusjon med avtale med regionalt helseforetak.

Departementet kan gi forskrift om ansvar for utgifter til spesialpedagogisk hjelp, hvem som skal regnes som bosatt i kommunen, refusjon av andre kommuners eller fylkeskommuners utgifter til spesialpedagogisk hjelp, fylkeskommunens ansvar for rett til spesialpedagogisk hjelp for barn i barneverninstitusjon og fylkeskommunens ansvar for rett til spesialpedagogisk hjelp for barn som er pasienter i helseinstitusjon eid av regionalt helseforetak, eller i privat helseinstitusjon med avtale med regionalt helseforetak.

Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 65 (ikr. 1 aug 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 679).

§ 19 g. Barn med nedsatt funksjonsevne

Kommunen skal sikre at barn med nedsatt funksjonsevne får et egnet individuelt tilrettelagt barnehagetilbud. Plikten til tilrettelegging omfatter ikke tiltak som innebærer en uforholdsmessig byrde for kommunen. Ved vurderingen av om tilretteleggingen innebærer en uforholdsmessig byrde, skal det særlig legges vekt på tilretteleggingens effekt for å nedbygge funksjonshemmende barrierer, de nødvendige kostnadene ved tilretteleggingen og virksomhetens ressurser.

Kommunen fatter vedtak om tilrettelegging av barnehagetilbudet til barn med nedsatt funksjonsevne.

Vedlegg 16 Analyseskjema

Oppgave 1, individuell oppgave

Vurder ut fra egen fagkompetanse-		
Case nr		
Spørsmål	Farge	Tentativ time tildeling pr uke
Hvilke anbefalte tiltak vurderes å skulle bli ivaretatt innenfor barnehagens ordinære barnehagetilbud?	Grønn	XXXXXXXXXXXX
Hvilke tiltak vurderes å være spesialpedagogiske tiltak jf barnehagelovens § 19 a?	Rosa	
Hvilke beskrevne utfordringer/diagnoser vurderes å skulle ivaretas innen barnehagelovens § 19 g?	Gul	

Sakkyndig vurdering	
Primær Problematikk hos barnet	
Beskriv kort noe du vil fremheve som bra med denne vurderingen	
Beskriv kort noe du savner	
Annet du ønsker å formidle	

En og en legger frem sitt case og sin vurdering

Plukk ut punkter hvor dere ikke leder oppfatning	
Case :	Beskriv refleksjonen og hva dere ender opp med

Plukk ut punkter hvor dere ikke leder oppfatning	
Case :	Beskriv refleksjonen og hva dere ender opp med

Tema eller spørsmål som springer ut som viktige i forhold til det dere har diskutert	
Tema/Spørsmål	Hvorfor er dette viktig

Plukk ut punkter hvor dere ikke leder oppfatning	
Case :	Beskriv refleksjonen og hva dere ender opp med

Plukk ut punkter hvor dere ikke leder oppfatning	
Case :	Beskriv refleksjonen og hva dere ender opp med

Tema eller spørsmål som springer ut som viktige i forhold til det dere har diskutert	
Tema/Spørsmål	Hvorfor er dette viktig

Trondheim kommune
Oppvekst og utdanning
Postboks 2300 Torgarden
7004 Trondheim

www.trondheim.kommune.no

april 2018

Layout: Geir Hageskal, Kommunikasjonsenheten

